

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS
PAŽDZIERNIK — OKTÓBER — ŘÍJEN Nr 10 1965 Cena 1 zř

„ZEMPLÍN” V ZELOVE

(SLOVENSKÝ SÚBOR
PIESNÍ A TANCOV)

REPORTÁŽ
na str. 8.

PREMIER CYRANKIEWICZ W WIEDNIU

Jak już podawaliśmy, w Wiedniu przebywał z oficjalną wizytą premier J. Cyrankiewicz. Wspólny komunikat ogłoszony na zakończenie tej wizyty, który przytaczamy w skrócie jest przykładem utrzymywania i rozwoju przyjaznych stosunków między Polską a Austrią.

Rozmowy przebiegały w przyjaznej atmosferze, znamionującej stosunki między Polską i Austrią. Omówiono szczegółowo aktualną sytuację międzynarodową. Obie strony dały wyraz swemu zaniepokojeniu z powodu niebezpieczeństw, które wynikają z obecnej sytuacji w Azji Południowo-Wschodniej.

Obie strony podkreśliły, że głównym dążeniem zarówno Polski, jak Austrii jest utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa, zwłaszcza w Europie. Obie strony wyraziły gotowość popierania wysiłków prowadzących do odprężenia.

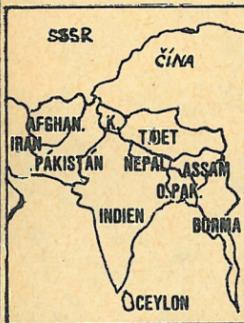
Polsko-austriackie stosunki dwustronne stanowią zachęcający przykład możliwości utrzymania i rozwijania owocnej współpracy między państwami o odmiennych systemach społecznych.

Obie strony stwierdziły, iż istnieją możliwości dalszego rozszerzania stosunków gospodarczych, a zwłaszcza wzrostu wymiany towarowej.

Ponadto rozpatrzono możliwości ściślejszej współpracy w dziedzinie kulturalnej, naukowej i technicznej. Podkreślono przy tym, że współpraca ta leży w obopólnym interesie.

Premier Cyrankiewicz zaprosił kanclerza związkowego dr. Klause do złożenia wizyty w Polsce. Zaproszenie zostało z zadowoleniem przyjęte.

Na zdj.: kanclerz Rep. Austriackiej J. Klaus (z lewej) i premier J. Cyrankiewicz przed rozpoczęciem rozmów.

A Z J A

Dobrą wiadomością, która obiegła świat było zastosowanie się Pakistanu i Indii do żądań Rady Bezpieczeństwa i wyrażenie zgody na przerwanie działań wojennych oraz skorzystanie przy tym z „dobrych usług”, zaproponowanych im przez Związek Radziecki.

Taki obrót sprawy powitany został z radością i uczuciem ulgi przez wszystkich ludzi, którym leży na sercu sprawa pokoju i którzy zdawali sobie sprawę z niebezpieczeństwa, jakie zbrojny konflikt indyjsko-pakistański stwarzał dla pokoju nie tylko w Azji, ale również dla pokoju powszechnego.

Ale groźne chmury nad Himalajami niestety nie rozproszyły się jeszcze. Po chwilowym spokoju znowu doszły nas wieści o zbrojnych starciach na pograniczu indyjsko-pakistańskim oraz w samym Kaszmirze, gdzie nadal działają zbrojne grupy propakistańskie. Pomimo ponownego apelu Rady Bezpieczeństwa, wojska obu stron toczą walki wzajemnie się oskarżając o ich prowokowanie. Jak już informowała prasa codzienna sytuacja na półwyspie Indochińskim ulega dalszemu skomplikowaniu. Tym razem w związku z problemem granicznym chińsko-indyjskim.

Doniesienia o walkach pakistańsko-indyjskich świadczą, że rozejm może stać się stopniowo fikcją. Wobec pogorszenia się sytuacji na linii rozejmowej, w chwili gdy piszemy nasz komentarz, trudno przewidzieć, jak sytuacja dalej się rozwine. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa wezwiała obie strony, by przestrzegaly porozumienia o zaprzestaniu ognia oraz aby wycofały wojska na pozycje sprzed 5 sierpnia t.j. przed wybuchem konfliktu. Na miejscu konfliktu znajduje się już również większość obserwatorów ONZ, którzy mają czuwać nad przestrzeganiem warunków porozumienia o zaprzestaniu ognia. Miejmy nadzieję, że wszystkie wysiłki podejmowane dla przywrócenia i zachowania pokoju zostaną uwiecznione powodzeniem.

Jest to naprawdę nikomu nie potrzebny konflikt, którego korzenie tkwią w waśniach religijnych, plemiennych i w walkach między feudalnymi władcami, jakie od lat rozgrywały się jeszcze pod ręką Anglików.

Podział w 1947 roku byłej kolonii Indii Brytyjskiej, która w sensie geograficznym i historycznym stanowi jedną całość, na dwa niepodległe państwa, odbył się z woli Anglików według kryterium religijnego; terytoria o większości muzułmańskiej weszły w skład Pakistanu a inne tereny, zamieszkałe głównie przez wyznawców braminizmu, do Indii.

Tego rodzaju podział ogromnego 500-milionowego kraju wywołał od samego początku spory i krwawe walki religijne oraz istne wredówki milionów ludzi.

Na dobitkę złego od chwili proklamowania niepodległości tych obu państw pojawiła się przystawiona kość niezgody — Kaszmir. Jest on także w większości muzułmański. W okresie podziału władający nim maharadża usiłował utworzyć z Kaszmiru niezależne państwo. Gdy jednak Pakistan wysunął swe roszczenia i Kaszmir został zaatakowany przez wojska państwa indyjskiego, maharadża poddał swe państwo ochronie Indii. Doszło wtedy do bezpośrednich walk pakistańsko-indyjskich, które przerwane zostały mediacją ONZ. Pod kontrolą Indii znalazło się dwie trzecie terytorium Kaszmiru. O losie tego terytorium zdecydować miał przeprowadzony pod kontrolą ONZ plebiscyt; warunkiem jego zorganizowania miało być wycofanie z całego Kaszmiru wszystkich sił zbrojnych. Ponieważ Pakistan odmówił spełnienia tego warunku, India odmówiła przeprowadzenia plebiscytu, w 1953 r. wcieliła administracyjnie Kaszmir w skład państwa indyjskiego i zrównała go z innymi prowincjami.

Wywołało to w Pakistanie wrazenie, iż jeśli teraz nie nastąpi coś, co ten proces integracji nie przerwie, prepedek Kaszmiru na rzecz Indii stanie się faktem ostatecznym. Wkrótce też pojawiły się doniesienia o działalności dywersyjnej w indyjskiej części Kaszmiru a India wystąpiła z oskarżeniem Pakistanu o nasylenie zorganizowanych zbrojnych grup dywersyjnych. Później rozpoczęły się starcia między regularnymi siłami zbrojnymi obu krajów, które doprowadziły do niewypowiedzianej wojny.

Jest rzeczą oczywistą, że mocarstwa imperialistyczne a zwłaszcza Anglia nie są bez winy w uwikłaniu obu państw w wytworzoną sytuację. Rozpalenie waśni religijnych i zasugerowanie Pakistanu indyjskim niebezpieczeństwem pozwoliło wciągnąć go do zmontowanych w Azji przez Zachód paktów — Cento i SEATO. Sytuacja ta umożliwiła również wywieranie presji na Indie. Groźno jej w różny sposób, że zbyt nie zaangażowanie w niewygodne dla Zachodu posunięcia pociągnąć może za sobą aktywne poparcie aspiracji Pakistanu w Kaszmirze.

Pokojowe uregulowanie tego nieszczęsnego sporu o Kaszmir w duchu Karty Narodów Zjednoczonych i w duchu zasad Bandungu leży zarówno w najszybszym i najszybszym interesie Indii i Pakistanu, jak i w interesie pokoju i bezpieczeństwa całej Azji. Ta bezsensowna wojna osłabia przecież wspólny front walki o pokój światowy, o poprawę warunków bytowania w najbardziej ubogich, głodujących krajach, do których należą i Indie i Pakistan. Będzie ono zarazem dowodem, że nie ma takiej sprawy, której przy dobrej woli stron zainteresowanych nie można rozwiązać przy stole obrad. Na leży żywić nadzieję, że zlikwidowanie sporu o Kaszmir może wskazać również drogę do pokojowego rozwiązania innych problemów a zwłaszcza spraw Wietnamu, w którym w dalszym ciągu trwają ciężkie walki i terrorystyczne naloty bombowców USA.

POLSKA DELEGACJA PARTYJNO-RZĄDOWA UDA SIĘ DO JUGOSŁAWII

Na zaproszenie prezydenta Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii, sekretarza generalnego Związku Komunistów Jugosławii — Józefa Broz-Tito, w początkach października bieżącego roku uda się z wizytą oficjalną do Jugosławii delegacja partyjno-rządowa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej pod przewodnictwem I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej — Władysława Gomułka i prezesa Rady Ministrów PRL Józefa Cyrankiewicza.

MOSKWA

W chwili gdy piszemy te słowa na Kremlu rozpoczęło się plenum Komitetu Centralnego KPZR. Początek obrad plenum jest następujący:

1. O usprawnieniu zarządzania przemysłem, doskonaleniu planowania i zwiększaniu bodźców ekonomicznych w produkcji przemysłowej — referuje Aleksiej Kosygin.

2. O zwolnieniu kolejnego XXIII Zjazdu KPZR — referuje Leonid Breżniew.

ONZ

Związek Radziecki przedstawił w ONZ projekt układu o nierozpowszechnianiu broni jądrowej.

Radziecki minister spraw zagranicznych Gromyko zaproponował również, aby Zgromadzenie Ogólne uchwaliło deklarację „o niedopuszczeniu do mieszania się w sprawy wewnętrzne państw i o zabezpieczeniu ich niepodległości i suwerenności”.

Minister radziecki zaproponował, aby w połowie przyszłego roku zwołać w Genewie, albo w innym mieście światową konferencję rozbrojeniową. Miałyby w niej uczestniczyć wszystkie państwa, bez względu na to, czy należą do ONZ.

Gromyko powiedział, że proponowany układ zobowiązywałby mocarstwa nuklearne do nieprzekazywania broni jądrowej zarówno bezpośrednio, jak też pośrednio — poprzez państwa trzecie lub ugrupowania państw — na własność lub do dyspozycji państw lub grup państw nie rozporządzających bronią jądrową. Jednocześnie układ zabraniałby tym ostatnim uczestniczenia w posiadaniu, dysponowaniu i wykorzystaniu broni jądrowej.

Niemiecka spolkowa republika nie chce sa zriect swoich poziadawiek na hranice z roku 1937 t.z. predovšetkym na polské zapadne a severne zeme. Súčasnne však vláda NSR tvrdí, že aby realizovala tieto svoje požiadavky nikdy nepoužije násilie.

Keď sa pýtate západonemeckých politikov, ako si predstavujú odobranie Poľsku tretiny jeho územia bez použitia násilie — rozpačite mlčia, alebo vravia, že Nemci v tejto záležitosti mohli by sa dohodnúť s poľským národom ak by nebol reprezentovaný komunistickým režimom.

Posledné týždne priniesli charakteristický príklad postoja nekomunistických poľských stredísk — to znamená poľských katolíkov a poľského episkopátu — voči hranici na Odre a Nise ako aj reakcie na tento postoj západonemeckých kruhov.

V súvislosti s dvadsiatym výročím poľskej cirkevnej organizácie na západnom a severnom území, poľský episkopát vystúpil s radou prehlásení o postoji poľských katolíkov voči poľskej minulosti a súčasnosti týchto zemi.

Dňa 15. augusta t.r. poľský biskupí uverejnili zvláštny pastiersky list, v ktorom o.i. citáme: „S pocitom viditeľnej božej intervencie stojíme tu dnes, zachovávaúc jednotný postoj všetkých detí poľského národa, ktoré bez ohľadu na politické alebo svetonázorové orientácie považujú za správne, že Západné územie podľa prirodzenej spravodlivosti je neodlúčne spojené s vlastou. Tak myslíme a toto vyznávame.”

Poľský kardinál Wyszyński ku koncu katolíckych výročných slávností vo Vroclavi povedal:

RWPG

W dniach od 21 do 23 września br. odbyło się w Moskwie XIX posiedzenie Komitetu Wykonawczego RWPG.

Obradom Komitetu Wykonawczego przewodniczył przedstawiciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, wiceprezes Rady Ministrów Piotr Jaroszewicz.

Komitet Wykonawczy rozpatrzył zbiorczy referat o podstawowych problemach bilansu paliwowo-energetycznego krajów członkowskich RWPG na lata 1966—1970.

Komitet Wykonawczy rozpatrzył i zaakceptował zalecenia — przygotowane przez komisję do spraw przemysłu maszynowego Rady — dotyczące specjalizacji produkcji i wzajemnych dostaw podstawowych maszyn i urządzeń dla odkrywkowego wydobycia węgla i kopalni: pomp i sprężarek.

ĆWICZENIA

Wspólne ćwiczenia jednostek i zgrupowań armii NRD, Czechosłowacji, Polski i ZSRR, w których wezmą udział wszystkie rodzaje broni, odbędą się w drugiej połowie października na obszarze NRD.

Zakomunikowano o tym przedstawicielowi agencji TASS w sztabie zjednoczonych sił zbrojnych państw członków Układu Warszawskiego.

Ćwiczeniami kierować będzie dowódca naczelny grupy wojsk radzieckich w Niemczech, gen. armii Koszewoj.

NOWY TARG

Wytyczeniem głównych kierunków rozwoju rolnictwa w powiecie Nowotarskim w latach 1966—70 zajęło się plenarne posiedzenie KP PZPR w dniu 22 ub.m. W obradach uczestniczyli także przedstawiciele służby rolnej i agronomowie z terenu powiatu, a wojewódzka instancja partyjna reprezentowali: z-ca kierownika Wydz. Rolnego KW PZPR tow. Tadeusz Łukasik oraz instruktorzy: tow. tow. J. Kaczmarczyk i W. Worgacz.

Po obszernym i wyczerpującym referacie I sekretarza KP PZPR tow. Alfreda Potoczka wywiała się dyskusja, w której zabierali głos zarówno sekretarze KG PZPR, członkowie Plenum KP, jak i poszczególni agronomowie. W ich wypowiedziach

GRECJA

Rząd Stefanopulosa, który uzyskał votum zaufania w parlamencie nieznaną większością głosów, ma teraz 50 dni wytchnienia. Parlament odczytał na taki okres swoje prace. Przywódca Unii Centrum Georgios Papandreu, zwrócił się z apelem do narodu wskazując, że w kraju powstały dwa przeciwstawne ugrupowania polityczne: przeciwników wyborów, którzy mają nieznaną przewagę w parlamencie i zwolenników konstytucyjnych metod rozwiązania kryzysu politycznego, których popiera przytaczająca większość narodu.

Pierwszy akt rządu Stefanopulosa zakazujący przeprowadzania masowych wieców politycznych w Atenach ocenia się w Grecji jako obawę przed potężnymi manifestacjami ludowymi.

ADEN

Wysoki komisarz W. Brytanii w Adenie Turnbull, zawiesił na polecenie rządu brytyjskiego, konstytucję Adenu i przejął władzę w swe ręce. Rada Ustawodawcza Adenu i Rada Ministrów zostały rozwiązane. Jednocześnie ogłoszono na terenie całej kolonii godzinę policyjną.

SANTO DOMINGO

Reakcyjne siły w kraju i za granicami Republiki Dominikańskiej widząc, że nie są w stanie zapobiec powrotołowi do kraju b. prezydenta Juana Boscha, zorganizowały prowokacje przeciwko jego zwolennikom i wszystkim tym, którzy wypowiadają się za przywróceniem rządów konstytucyjnych w Dominikanie.

przebiiała się gospodarska troska o dalszy rozwój rolnictwa na Ziemi Nowotarskiej. Mówiono m.in. o roli członków partii w dalszym rozwoju rolnictwa, o znaczeniu ich osobistego przykładu.

Od września, który zapoczątkował nowy rok kulturalno-oświatowy, w Powiatowym Domu Kultury w Nowym Targu wznowiły działalność poradnie pracy kulturalno-oświatowej. Mogą tu zasięgać porad członkowie zespołów artystycznych. M.in. udziela się wskazówek z zakresu teatru, muzyki, urządzania wnętrz. Czynna jest także wypożyczalnia sprzętu technicznego, jak magnetofony, aparaty projekcyjne, adaptory i płyty. Prawo do wypożyczenia sprzętu mają placówki kulturalno-oświatowe działające w powiecie.

NEVYDARENÝ DIAŁÓG

„Keď hľadíme na tieto božie domy vieme, že neprevzali sme tu nemecké dedičstvo. Nie nemecká ale poľská duša prihovára sa nám z týchto múrov.”

Vroclavský arcibiskup Kominek vo svojom vystúpení v Stetině naväzujúc na dnešnú poľskú skutočnosť na týchto zemiach povedal: „Známe sú hospodárske zázraky — nemecký, taliansky, dokonca rakúsky. Aby ho dosiahnuť pracujú spolu s ľudmi stroje, automaty, dolára a celá moderná technika. Poľský zázrak obhospodáreria Západných zemi — najmä Pomorských — je skôr bezdôľadový a za to archihumanistický.”

Vieme ako západonemecká tlač prijíma postoj poľskej vlády v záležitosti hranice na Odre a Lužickej Nise. Je zaujímavé ako reagovala na vystúpenia poľského episkopátu v tejto záležitosti, ktorý nemôžeme predsa obviňovať z komunizmu. Uvádžame niekoľko charakteristických prejavov západonemeckej reakcie.

„Frankfurter Allgemeine Zeitung”: „Je pravdou, že vyvody Wyszyńského na tému údajne poľského charakteru kostolov vo Vroclavi zodpovedajú nacionalistickým želaniam Poliakov, ale nie historickej skutočnosti.”

„Die Welt”: „Ti, ktorí doteraz spájali oltáre so slovom božím a sviatostami boli hlavou katolíckej cirkve v Poľsku kardinálom Wyszyńským

poučení, že je inak: vo Vroclavi oltáre majú poľskú dušu.”

„Stuttgarter Zeitung”: „V skutočnosti medzi režimom a katolíckou cirkvou v záležitosti Slezska jestvuje skoro šovinistická jednota.”

„Die Zeit”: „Spolu s tridsiatimi miliónmi poľských katolíkov, poľskí biskupi považujú hranicu na Odre a Nise za otázku národnej existencie Poľska.”

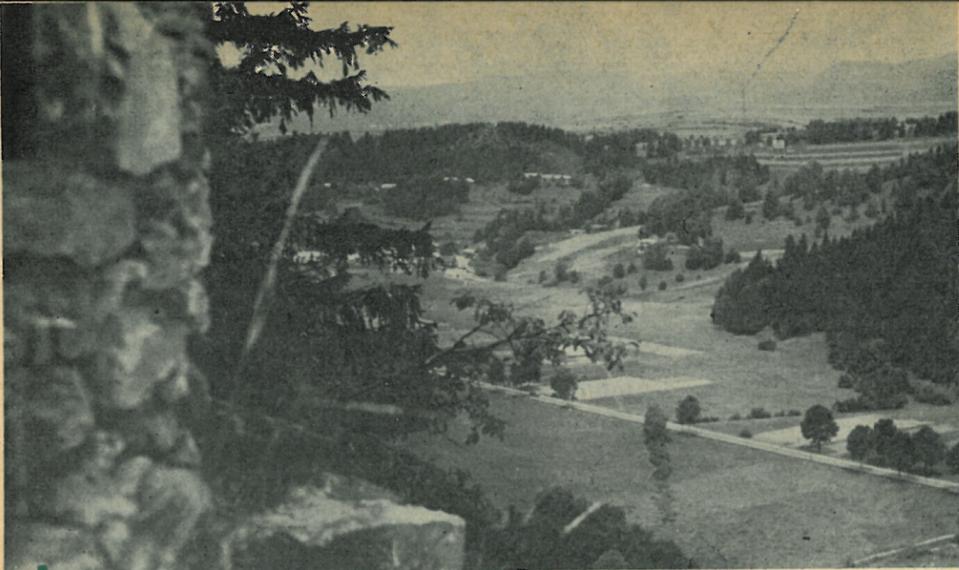
„Deutscher Ostdienst” (na adresu vroclavského arcibiskupa Kominka): „Nie, pán biskup, chciat hľadieť Pánu Bohu do kariet, vidieť Boha v spojeníctve s Hitlerom a Stalinom, s najsilnejšími jednotkami a prenasledovateľom vyhnaných — Gomulkom, nadsádzať sa, že Boh je mimoriadne priaznivý naklonený mesianizmu, taký svet predstav nie je výrazom skutočného kresťanstva, ale výrazom reakčného manicheizmu, výrazom toho mútného pohľadu ktorý nevie odlišiť svetlo od tmy po prípade nechce ich odlišovať spôsobom príliš dôrazným.”

Ako je vidieť revizionistický namierené západonemecké kruhy v záležitosti poľských západných a severných zemi nemôžu sa dorozumieť nielen s poľskými komunistami. Nemôžu sa v tejto záležitosti dorozumieť tiež s poľským episkopátom a poľskými katolíkami. Nemôžu sa dorozumieť s Poliakmi vo vlasti a s Poliakmi v cudzine. Nebolo by načase pochopiť v Bonn, že s Poliakmi — všetkými Poliakmi — bez ohľadu na náboženské, svetonázorové a politické rozdiely — dá sa dorozumieť len na jedinom základe, na základe uznania hranice na Odre a Lužickej Nise?

INEZ KOSIŇSKA

CZY ZAPRENUMEROWAŁEŚ JUŻ „ZIVOT“ na 1966 rok?

SZCZEGÓŁY KONKURSÓW NA STR. 8

Tam, kde z Niedzického zámku je viditeľná krásna panoráma na dolinu v diaľke viditeľných Gore, už zanedlho začnú sa prvé práce na výstavbe spišského mora — jednej z najväčších v Poľsku — dunajeckej priehrady.

Na predvolebných schôdzkach do Sejmu a národných výborov obyvateľia v celom novotarskom okrese celkovo predložili 432 návrhov, z ktorých 154 bolo odovzdaných miestnym národným výborom k realizácii a 278 bude realizovaných na úrovni okresu.

Z tých posledných asi 50% (153 návrhov) vyžaduje si investičné náklady vo výške viac ako 200 mln. zl.

74 návrhy z celkového počtu, sú návrhmi organizačného typu, týkajúcimi sa napr. zlepšenia práce toho ktorého zdravotného strediska alebo obchodu, kádrových zále-

žitostí atď. Mnohé požiadavky voličov v tomto obore už boli realizované.

Ako povedal korešpondentovi „Života“ predseda PPRN v Nowom Targu Teofan Timofiejczyk, rýchlosť a efektívnosť realizácie návrhov záleží predovšetkým od aktivity a pracovného vkladu obyvateľov okrsu. Lebo 2/3 návrhov budú realizované v opretí o spoločenské činy. Je to pochopiteľné, ak zoberieme do úvahy celkovú kvótu potrebnú na realizáciu predovšetkým návrhov investičného charakteru. Okres je presvedčený, že obyvatelia zmobilizujú

ROZPRÁVAME S PREDSEDOM PPRN V NOVOM TARGU

všetky sily, aby pomohli štátu v plnení plánov opretých vo veľkej miere na návrhoch voličov. Ostatne je to v záujme obyvateľov.

A takto vypadajú plány realizácie niektorých návrhov:

osveta — v tejto päťročnici je naplánovaná rozbudova škôl v opretí o spoločenské činy v Podsarni, Podwilku, Kacwine a Łapszach Wyżnych. V rámci investícií — v Oravke a Zubrzycy Górnej (v 1966 r. vojde do realizácie).

miestne cesty — väčšina stavby ciest je tiež opretá o spoločenské činy. Predvída sa, že v celom okrese vybuduje sa alebo opravi asi 150 km ciest. Budú to okrem iných cesty Jablonka-Lipnica (oprava povrchu), Niedzica-Kacwin, Czarna Góra-Trybsz, Nowa Biala-Krempachy (v priebehu realizácie), cesta na Dursztyn, cesta do Łapszanki. Investičnými nákladmi buduje sa cestu Harkabuz-Raba Wyżna (žiaľ vklad spoločenskej práce Harkabuza je mizivý).

Celkove v plánoch intenzifikácie cestných prác navrhujú sa dva smery:

— zvýšenie príspevkov na obecný fond

— zvýšenie aktivity obyvateľov.

Najťažšie úseky stavby ciest budú realizované cestou investícií, najľahšie — v spoločenskom čine.

elektrifikácia — do roku 1968 je naplánované zelektrifikovanie celého Spiša. To znamená, že konečne Frydman a Łapszanka obdržia elektrický prúd. Ťažšia situácia je na Orave, kde však v poslednom čase odovzdali do užívania o.i. v Lipnicy Wiel-

kiej 11 transformátorových jednotiek, kde zelektrifikovali Zubrzycu Dolnu a kde na r. 1970 zaplanovali Lipnicu Małą. Iné dedinky sú umiestnené v neskorších plánoch.

meliórácia — budúca päťročnica — to čo najširšia meliorácia Oravy a Spiša. Jej prevedenie je nutné a všetky návrhy v tomto obore budú realizované na 100%. zdravotníctvo — je to jeden z najťažších pre realizáciu návrhov, nakoľko si vyžaduje veľké investičné náklady. Predvída sa zlepšenie práce jestvujúcich zdravotných stredísk, posírenie ich pôsobnosti ako aj stavba strediska v Lipnicy Wielkiej.

Počas predvolebných stretnutí predkladali obyvatelia aj celú radu drobnejších návrhov, horeuvedené patria však k tým najdôležitejším. A práve pri realizácii týchto očakáva sa čo najväčšia pomoc obyvateľov.

— Ako táto pomoc vypadala minulý rok?

— pýtame sa predsedu PPRN T. Timofiejczyka?

— Žiaľ, nebola príliš veľká. Boli dokonca obce, ktoré sa vôbec nezapojili do práce. Od tých budeme teraz najviac požadovať. Boli aj obce, ktoré intenzívne pracovali, z čoho sme sa veľmi tešili. Vymenujem tu ku príkladu Lipnica Mała a Wielka, Krempachy, Niedzica a Kacwin. Tie, ktoré pracovali, zlé alebo slabo, nevymenujem. Lebo som presvedčený, že pochopia nutnosť zapojenia sa do spoločnej práce. A je možné, že budúci rok budú vymenované ako popredne pracujúce.

P. D.

LEN 3 OTÁZKY

Odpovedá: tajomník celoštátneho výboru verejného fondu výstavby škôl, Tadeusz Wysocki.

— V prvých dňoch nového školského roku, 4. septembra hlavné mesto bolo svedkom nekaždodennej slávnosti — odovzdania do užívania tisíce školy, vybudovanej vďaka obetavosti spoločnosti na Ożarowskej ulicy. Pri tejto príležitosti je asi zahodno pripomenúť niekoľko charakteristických faktov z histórie budovania škôl Tisícročia?

— Prvá takáto škola bola odovzdaná do užívania už v roku, v ktorom sa začala všeobecná zbierka, v Czeladzi roku 1959, druhá — v dedine Zamarte okr. Chojnice. Nakoľko podrobné vypočítanie zaujalo by príliš veľa miesta poviem len toľko, že 100 školu-pomník Tisícročia obdržala roku 1960 dedina Kończycze Małe v tešínskom okrese, 500 — Szczecin roku 1962, 700 — Zduńska Wola r. 1963. Je to súčasne dôkaz neobvyklého tempa stavebníctva.

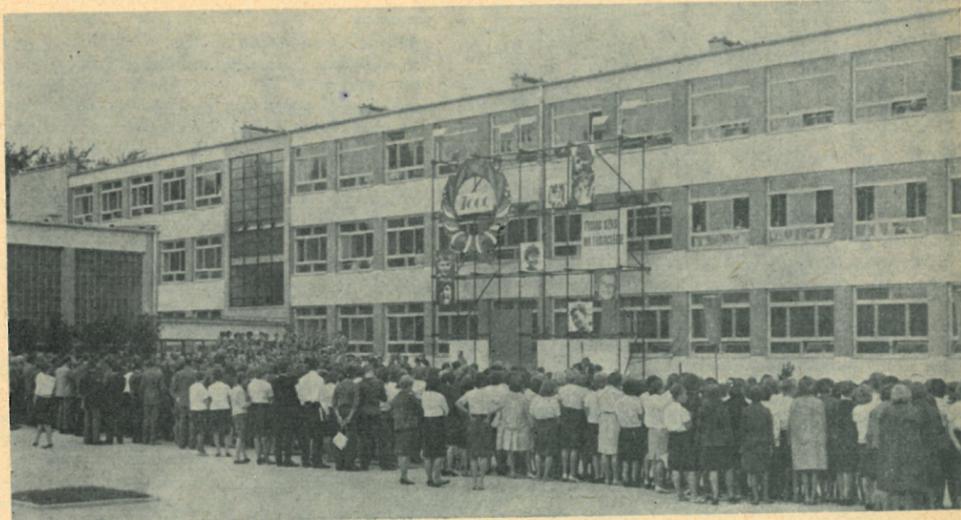
Tisíce škola je v hlavnom meste a bude v poradí 37 objektom vybudovaným na jej teréne z verejných fondov. Nie je to ná-

hoda, že voľba padla práve na Varšavu. môže sa pochváliť nielen mimoriadnou obetavosťou obyvateľov ale aj zvlášť starostlivým prevedením stavieb. Gazdovia mesta vytýčili si cieľ, aby každá škola Tisícročia bola príkladom dobrej, bezvadnej staviteľskej práce.

— Iste je to záležitosť, ktorá zaujíma verejnosť, ako vypadá „zemepis“ vybudovaných doteraz škôl Tisícročia...

— Rozhodnu prevahu má tu dedina. Na dedinách boli vybudované 573 školy, zatiaľ čo v mestach — 427. Takýto smer bol ostatne umyseľný: pozdvihnutie organizačnej úrovne dedinských škôl, uľahčenie prístupu do strednej školy, jedným slovom vyrovnanie štartu vidieckej a mestskej mládeže na vysoké školy je — ako vieme — ešte stále otvorenou záležitosťou.

Obyvatelia vidieka pričínili sa ostatne výdatne k realizácii hesla — „Tisíc škôl na Tisícročie“ — nielen finančnými príspevkami. Ročne dosahovali priemerne 300 mln. zl. Okrem toho však veľkú hodnotu mali práce, vykonávané obyvateľmi vidieka v spoločenských činoch — pomoc pri preprave stavebných materiálov, príprava stavebných pozemkov atď. Na tomto mieste je treba zdôrazniť, že nielen veľké a bohaté vojvodstvá dosahovali veľmi dobre výsledky v zbierke. Iniciatívu a občianskym postojom vyznamenali sa tiež voj-

vodstvá male a nepríliš hospodársky rozvinuté ako napr. białostocké, olsztynské alebo opolské.

— Bude tisíce škola, odovzdaná varšavskej mládeži zároveň posledným pomníkom spoločenskej obetavosti?

— Určite nie. Na samom začiatku sme

predpokladali, že táto užitočná akcia bude v každom prípade trvať do konca tohto roku. Práve preto v súhlase s ustaleným termínom naďalej budeme zhromažďovať prostriedky na tento účel. Dá sa preto predpokladať, že plán výstavby tisícich škôl bude splnený a prekročený. (AC)

DUKLA

Od mesta Dukla, asi 17 km na juh, k československým hraniciam, vedie rovná cesta. Po jej ľavom boku, skoro až k priesmyku, tečie opačným smerom divoká riečka Jaslička. Z oboch strán cesty i naľavo tiahne sa osem lesnatých neprístupných horských hrebeňov a medzi nimi hlboké údolia. Po stranach kopcov sú rozhodene malé horské dedinky: Tyłowa, Barwinek, Zydranowa a iné. Čím viac na juh, tým sú hrebene strmšie a údolia sa menia na úzke žľaby.

Na najvyššom, hlavnom hrebení, takmer priamo na poľsko-československých hraniciach vznáša sa široká brana Svidnického sedla. To je Dukelský priesmyk, najznámejší priebeh východných Karpát. Dnes stojí tu vysoký pomník zo sivého kameňa, aby pripomínal všetkým jednu z mohutných operácií druhej svetovej vojny — Karpatsko-dukelskej.

Jej cieľom bolo prelomiť nepriateľskú obranu na severnom karpatskom predhori. To malo vytvoriť východne podmienky pre zasadenie rýchlych vojsk (tankov a jazdeckta) a ich preniknutie horskými priesmykmi na severovýchodné Slovensko, vytvorenie podmienok pre ďalší útok proti nepriateľovi a poskytnutie pomoci Slovenskému národnému povstaniu. V ceste jej však stala veľká prekážka —

Poloninské Karpáty s dobre pripravenou nepriateľskou obranou.

Operácia trvala takmer päť mesiacov a mala tri hlavné fázy: boj o prekročenie Karpát, boj o východy z Karpát a prechod z obrany na riečke Ondava do útoku smerom na Bardejov, Prešov, Košice. Touto ťažkou úlohou poverili 38. armádu generál-plukovníka K. S. Moskalenka, na ľavom krídle 1. ukrajinského frontu. V bojovej zostave 38. sovietskej armády útočil na hlavnom útoky 1. československý armádny sbor v SSSR, ktorý vznikol v priebehu vojny na území Sovietskeho sväzu. Všetkých tých, ktorých zaujímajú dejiny 1. čs. armádneho sboru v SSSR a jeho bojové cesty zo Sovietskeho sväzu do Československa cez Dukelský priesmyk, odporúčame knižku veliteľa sboru, generála Svobody, ktorú v poľskom preklade p.n. „Od Buzuťuku do Prahi“ vydalo Vydavateľstvo MON vo Varšave. Hlavný smer útoku viedol po trase: Krosno, Dukla-Tyłowa na poľskej strane, cez Dukelský priesmyk na Vyšný a Nižný Komarník na Slovenskom území.

Útok sa začal 8. septembra 1944 o šiestej hodine a štyridsiatich minútach rano a pokračoval bez prerušenia za veľmi ťažkých podmienok po celý september, október a november. Pritom postup oslobodzovacích vojsk zadržoval nielen huževnatý odpor nepriateľa, ktorý sem sťahoval stále nové posily, ale i ťažko schodný horský zalesnený terén a krajne nepriaznivé jesenne počasie.

V tamtych mesiacoch 1944 roku, po priblížení frontu do strednej a juho-východnej Európy, územie Slovenska tvorilo dôležitý spojovací článok na styku dvoch hlavných strategických zoskupení hitlerovskej armády oddeľovaných navzájom horským oblukom Karpát. Nemeckému veleniu preto veľmi záležalo na jeho pevnom udržaní. Na celej hranici vybudovali silnú obranu a nemecké vojska zahrabane na kopcoch nad priesmykom ako krtkovia, videli ďaleko do kraja a ovládali odtiaľ všetky cesty v priesmyku k hranici.

Krok za krokom premahali sovietski a československi vojaci jednu nemecku skupinu za druhou. Smrteľne unavení pomaly postupovali pod rúskom hmly po bahnistých cestách, kde už auta nemohli a ľudia i kone, preťaženi strelivom, na každom kroku padali do mazľavého blata. Smrť číhala na nich skoro na každom kroku, skrývajúca sa za každým stromom. Hory žili paľbou diel a guľometov.

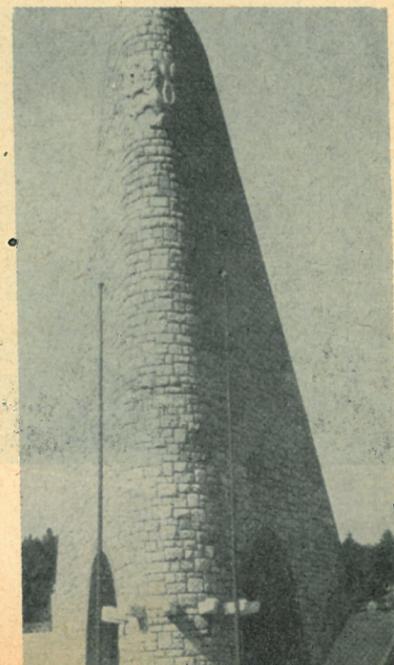
Istého rána konečne prekročila rota československých automatikov ako prvá hranice. Bolo to včasné ráno, dňa 6. októbra 1944.

Tejto mohutnej vojenskej operácii, ktorej hrozne boje o východy z Karpát trvali potom až do 25. novembra 1944, na fronte širokom asi 60 kilometrov — na priestore vyše 5000 km² zúčastnilo sa pol milióna ľudí, do 4 tisíc hlavných diel a minometov, vyše

500 tankov, množstvo samohybných diel lietadiel a inej bojovej techniky.

Ťažký terén, neustály hustý dážď a potom sneh a zúriva obrana hitlerovských vojsk vyžiadali si veľké obete v radoch osloboditeľov. Vyše 80 tisíc príslušníkov sovietskej armády a 8500 príslušníkov československého armádneho sboru položili svoje životy v bochoch o Dukelský priesmyk. Deň dobytia Dukelského priesmyku a príchod 1. československého armádneho sboru na slovenskú pôdu — 6. októbra — sa oslavuje v Československu ako Deň československej armády.

A. A.

Nedávno Polská filmová kronika ukázala originální záběry. Převlečený herec předstíral na ulicích hlavního města opilého řidiče. Ukryté kamery PFK zachycovaly reakci kolemjdoucích. Jaká byla tato reakce náhodných chodců, kteří viděli, jak z brány vychází opilý a motajíc se, usiluje v takovém stavu vstoupit do nákladního auta a odjet? Reakce, kromě jednoho případu, nebyla — žádná. Dospělí — ženy a muži, mládež obého pohlaví — nereagovali. Na nic jiného se kromě zvědavého pohledu nezmohli, i když museli vědět, že to hrozí způsobením katastrofy. Opilý řidič a vůbec opilý člověk jsou aktivními nositeli neštěstí, uzavřeného v láhvi. Jsou postrachem jízdní dráhy a dětí, způsobují tragedie žen a matek.

NEŠTĚSTÍ UZAVŘENÉ V LÁHVI

V novinách se můžeme dočíst, že se snižuje nebo vzrůstá spotřeba alkoholu. Méně se však píše o lhostejnosti společnosti vůči opilcům, méně také o neštěstích, jaká jsou opilstvím způsobena. A zatím právě naše lhostejnost a shovívavost k opilým umožňuje hlavně rozvoj tohoto zlovyku. Nebrzdí začínající alkoholiky. A oni si stále vedou odvázněji... Lhostejností a necitlivostí se vyznačují konečně nejenom osoby, ale i důležité instituce. Právě dnes mi ukazoval kolega novinář (red. Paweł Deresz z PAP-u) pokutu ve výši sto zlotých, kterou ho potrestalo kolegium Varšavského národního výboru. Za co? Za to, že opilec, který dělal výtržnosti v trolejbusu pokáral a odevzdal milici. Ano, za to, i když pokuta se týká nedostavení se na přelíčení jako svědek proti opilci. Nedostavení se bylo způsobeno dovolenou, jak se každý může domyslet. Za takové situace si každý opilec jako onen příslovečný bratr Makary ze středověku může veřejně zpívat:

"Dokud žiju, tak piju! Až umřu, tak shnu. Moje duše k soudou stane, řekne směle: pil jsem Pane!"

Proč lidé pijí? Podle údajů z Krakovské záchytné stanice uvádějí její "zákazníci" jako nejčastější příčinu opilství:

	Muži	Zeny
Společnost a přátelé	350	10
Rodinné slavnosti	37	—
Těžké pracovní a platové podmínky	3	2

jako příčinu pití podávají "náhodu". Jiní, to jsou ti, kteří se mylně domnívali, že jim alkohol pomůže v jejich starostech a těžkostech, nebo přidá lesku jejich úspěchu. Alkohol však není lékem na nic, i když někteří tvrdí opak.

Současná medicína nezná chorobu, kterou by mohl alkohol účinně léčit. I kdyby na něco pomohl, škoda, kterou způsobí jeho vedlejší působení, je vždycky mnohem, mnohem větší. Tato bilance se tedy nevyplácí, je záporná.

Zivotní neúspěchy	30	3
Rodinné neúspěchy	27	—
Následkem radostných událostí	24	2
Po výplatě	25	—
Návykový alkoholismus	90	15
Náhodné opilství	80	5
Bez důvodu	15	1
Neodpovědi	7	1

Je tedy široký rozsah věcí, které se "zapíjejí". Široký a charakteristický. Ihned zaujme velký počet opilých v části "společnost a přátelé". Tuto skupinu je možno rozšířit o návykové alkoholiky, kteří přece stále hledají "kumpána ke kališku" a o ty, kteří

Dokonce domácí "ohřátá piva" a "jeden s pepřem" neznamenají nic jiného, než zhoršení stavu nemoci. Jsou známy tragické případy takového domácího léčení. Jednomu dítěti přikládáné obklady z lihu na krk, jinému 13 měsíčnímu podávání vína jako léku. Obě kúry se skončily smrtí následkem otravy alkoholem. Nic divného. Alkohol působí největší škody mezi dětmi a mládeží. Smutné číslo kolem 100 tisíc alkoholiků v Polsku ve věku do 24 let signalizuje vážný problém. V Lodžské záchytné stanici bylo během 35 měsíců zadrženo 1508 osob

ve věku od 14 do 20 let. Co tedy dělat? Jak se bránit před opilci a neštěstím alkoholismu. To je otázka, kterou promyšlí jednotlivci i společnost.

Je třeba přiznat, že do té doby nebyla vymyšlena žádná metoda, která by radikálně a celkově likvidovala tento zlovyku. Zákaz výroby a prodeje alkoholu t.zv. prohibicí nebyly úspěšné. Množství opilců se sice zmenšilo (během prohibice v USA), ale ve velkém měřítku se rozšířila nelegální výroba

a pašování. Můžeme si představit, jak v analogické situaci by byla naše země zalita "bimbrem". Co tedy zbývá a přináší výsledky v našich podmínkách? Zbývají takové formy, jako protialkoholová propaganda, léčení alkoholiků a normování těchto otázek profilaktickými právními akty. Tyto formy přináší nejpraktičtější výsledky. Neméně zásadní význam má a bude mít naše osobní reakce vůči opilcům, nikoliv lhostejná, ale aktivní. Nechť PFK nemá příležitosti, které by nás zesměšňovaly a nutily k zamyšlení.

UŽ NIET MATKY...

Neporušená prikrývka snehu žiarila v zapadajúcich lúčoch slnka, ktoré cez vetvičky kosodreviny hádzalo za priehrstie zlata pod veľkú zasneženú skalu. Hlboký otvor pod balvanom pripomínal otvorenú papušu obrovského zvera so zubami s lesknúcich sa dúhovými cencúľov. Do krytého, suchého miesta pod skalou ukládali sa stopy drobných kamzičích kopyt ako perly v šnúre náhrdelníka. Kamzičia matka sa ustato uložila do suchej trávy a pozorovala okolie nad dolinou.

Tam sa narodilo v sviežom ráme maličké zdravé kamzičiatko. Ležalo po boku matky, zvedavo sa dívalo cez skalné okienko na modré more oblohy, na plávajúce oblaky a strmé hrany štítov. Matka kamzičica nežne lizala vlhkú srst mláďaťa, ktoré sa túliho k jej teplému telu a tenúčko, maznavo pís-kalo. Dobré im bolo obom. Odpočívajú v tichu skorého rána. Zem sa prebúdzala a dýchala teplom. V jej hlbokom lone sa rodila nová jar.

Kamzičia matka sa pomaly zdvihla na chvejúce sa slabé nohy a vyšla pred skalu. Dlhú, tmavo sfarbenú srst jej pohladil teplý vetrik. Zavetrila zamatovými nozdrami na všetky strany a uspokojene zavolala mláďa von. Bolo maličké a slabé. Iste preto, že aj matka bola chudá a akiste chorá. Zo všetkých síl sa starala o svoje mláďa, ktoré veselo skákalo okolo nej a tenučkými nôžkami odhrabávalo snežnú perinku zo žltej trávy. Na hlavičke, bokoch a jemnučkej hodvábovej srsti malo nalepený sneh. Pasúc sa, pomaly schádzala zo svahu. V dolinke, na teplom vyhriatom kameni si ľahla matka k odpochútku. Kamzičiatko naliehavo búchalo hlavičkou do boku matky a s chuťou začalo cicať z vemena.

Zo strmého svahu nad plesom pomaly prichádzal veľký, statný kamzík, kráľ tejto doliny a vodca kamzičieho stáda. Zvedavo pri-

stúpil ku kamzíkovi. Oňuchával mláďa, ktoré nedôverčivo odťahovalo hlávku, porastenú jemnučkou srstou s bielymi fľakmi a veľkými, zvedavými očami. Uznávanivo zakrkal, pokýval hlavou nad jeho pevnými nôžkami a pružným telom. A tak bolo mláďa prijaté do veľkej kamzičej rodiny. No nielen ono, ale všetky mláďata, čo sa narodili tej drsnej, studenej jari, plnej zlatých dní a strieborných nocí.

Sviežu jar naplnila teplé dni. Na svahoch hôr pribúdalo zelenej trávy a orosených kvetov. Kamzičie matky sa stretali na štavnatých lúčach paše, obklopené mláďatmi. Pozorným okom sledovali každý krok svojich detí, ktoré vyrastali v hlbokom lone skalných obrov.

Za zdravým, bezstarostným stádom chodila na okraji kamzičieho stáda matka so svojím mláďatom. Smutnými očami pozorovala zdravé a veselé matky aj svoje mláďa, ktoré bolo slabšie ako ostatné. Neúnavne chodila za ním, čo ho ako prifahovala veselá hra a mladosť. Choré telo mala zo dna na deň slabšie a chudšie, hoci leto dávalo hojnosť paše a tepla slnka. Srst jej zostávala drsná a tmavá ako v zime, hoci ostatní kamzičci už dávno prijali farbu slnka, hrdzavej trávy, spálenej horúcim dychom leta a sýtej, hnedej farby zeme. Často si ustatá ľhala, pomaly prežúvala a žiaľne pozerala za svojim potomkom. A ono odbiehalo, hrlo sa, skúšalo svoje strunisté nôžky na kolmých stienkach skal, spúšťalo sa na strmých snehových poliach ako na klzačke. V žiarivom zrkadle zeleného plesa sa začudovane obzeralo a vyhrievalo si kožušok na teplom slnku. A žiadostivo cicalo zo slabého tela matky.

Jedného dňa odbehlo mláďa ďalej a matka v snahe dohoniť ho, sklzla sa na strmej, vysokej skale. Darma skúšala zachytiť sa na slabých nohách. Padala, udierajúc si chudé telo o ostré, tvrdé skaly. Zostala ležať pod veľkým

balvanom s hlavou položenou na machu. Vedľa jej hlavy sa tíska kolísal belostný kalich kvietka a na modrom zvončeku ležal odložený roh. Pomaly stekala s'za z trbiacich očí. Kamzičiatko, dieťa jej tela a srdca, stálo nad ňou. Nežne lizalo drsným, vlhkým jazyčkom svoju mat. Prihováralo sa jej ticho a povzbudivo. Vstala olízala si skrývavé rany a išla, pomaly a ťažko, aby naďalej chránila svoje mláďa.

Od toho dňa celá kamzičia rodina odháňala chorú, jednorohu matku aj s kamzičiatkom od stáda. Prestala chodiť za nimi a vodila svoje mláďa do tichej dolinky na chránenej, zelenej svahy, kde nikto nerušil ich pokoj.

Ubúdali teplé dni. Nočné mrazy s'riebrili zem, skaly aj trávu. Príroda hýrila farbami. V dutinke žed: stej skaly vykvitol ružovobiely kvietok borievky. Kvitol v bezvymyšľanom čase. Teplá jeseň dala vypučať kvietku leta na vetvičke, kde sa kolísal čierny, sladký plod jesene. Aké čaro prírody. Biely kvet — a čierny plod. A keď zima ľadovým dychom zmrazila život: prírodu zasypala snehom, vyčerpaná kamzičia matka pomaly viedla mláďa dolu dolinou. Aj ostatní kamzičci v stádach opúšťali horské svahy. Uprostred lesov chránili mladé kamzičiatka, ktoré cez leto vyrástli a zosilneli. Boli pripravené prežiť krutú a dlhú zimu.

Jedného dňa, tak ako pred rokom, jar zaplavila dolinu teplom a kvetmi. Na holom, skalnatom hrebenei zostal stáť krásny, urastený mladý kamzík. Hrdú hlavu s bielymi fľakmi korunovali malé ostré rožky. Jasnými očami si prezrel dolinu, nozdrami vtiahol do seba teplý, korenistý vzduch, radostne zadubkal a rozbehol sa v ústrety životu do širokej skalnatej doliny, do zlatých dní a strieborných nocí.

Kamzičia matka už nestrážila jeho kroky.

Laser je v poslednom čase najpopulárnejšie slovo medzi odborníkmi od Východu po Západ. Hoci po prvýkrát sa na svete objavil na jeseň roku 1960, záujem oň je taký obrovský, ako vo fyzike zaznamenalo len malo objavov. Jeho popularita spočíva v tom, že sa vedcom podarilo odkryť novú oblasť fyzikálnych objavov s nedozernými možnosťami použitia.

Čo vlastne znamená slovo laser a aký záhadný prístroj sa za ním skrýva?

KOMÉTA A ČO S ŇOU SÚVISÍ

Bolo to veľmi dávno, čo uvidel človek na oblohe letieť chvostnatú kométu a zamyslel sa nad tým, prečo sa napriek príťažlivej sile odvracia od Slnka. Bolo neuveriteľné, že by príťažlivá sila takej veľkej hmoty, akou je Slnko, bola taká nepatrná, že by na kométu nepôsobila. Panovala všeobecná domienka, že podstatnú úlohu v tomto jave bude mať svetlo, ktoré vyvíja určitý tlak proti smeru príťažlivosti.

A skutočne. Chýrnemu ruskému fyzikovi P. N. Lebedevovi sa podarilo v laboratóriu zmerať tlak svetla. Vysvetlili sa pravé príčiny čudného správania sa chvostnatých hviezd: Slnko silnejšie odpuďzuje atómy a zrníčka prachu, z ktorých sa kométa skladá, ako ich príťahuje. Vznik a vývoj chvostnatej kométy je výsledkom tlaku slnečného svetla.

Nedal by sa tento tlak prakticky využiť napríklad na poháňanie rakiet rýchlosťou svetla alebo na udržiavanie umelých družíc na svojich dráhach?

SVETLO A POHONNÁ SILA

Je neuveriteľné, že svetlo sústredené na malom priestore môže vyvinúť obrovský tlak. Podľa matematických výpočtov sa dokázalo, že keby sa podarilo sputnať celé slnečné svetlo do jediného lúča, uniesol by tento lúč celú planétu...

Zatiaľ čo zhotovenie svetelnej rakety je hudbou budúcnosti, druhá myšlienka — poháňanie umelých družíc — je celkom reálna, lebo tlak na to potrebný nie je až taký veľký. Bude treba sústrediť svetlo na veľkú plochu, na čo doteraz nestačia ani najsilnejšie reflektory, lebo so zväčšovaním vzdialenosti sa svetlo rozptyľuje a vo vzdialenosti niekoľkých kilometrov, kde sa družice pohybujú, je už celkom rozptýlené.

Aby sa svetelné lúče natoľko nerozbiehali, musí sa zmenšiť plocha svetelného zdroja, ako aj jeho sila. Ved-

com dalo veľa premýšľania vyriešenie tejto úlohy, ale napokon prišli na to, že silný svetelný lúč nedá ani reflektor, ani slnko, ale práve najmenšie čiastočky hmoty: atómy a molekuly.

Zistenie, že atómy a molekuly za určitých podmienok vyžarujú a zosilňujú svetelné vlnenie jedným smerom, stalo sa odrazovým mostíkom pre jeden z najúžasnejších objavov v dejinách ľudstva. Keď sa preskúšalo vyžarovanie rôznych kovov, drahokamov, plynov, skiel a tekutín, už len krôčik chybal k zostrojeniu lúča, nazývaného svetelné delo!

VRŤA, REŽE, OPERUJE, PRENÁŠA, NIČÍ

Pred štyrmi rokmi zhotovili prvý laser (začiatčne písaná anglického názvu: zosilnenie svetla pomocou stimulovanej emisie žiarenia) na svete. Nemyslite si, že má skutočne rozmery dela: zmestí sa do dlane. Srdcom laseru je malý valček umelého rubínu

PRAVDA O "LÚČOCH SMRTI"

Nového objavu sa chopili aj technici a vojenski odborníci kapitalistických krajín, ktorí ho neskrývane vyhlasujú za novú "superzbraň", a hovoria o ňom ako o "lúčoch smrti". Tieto slová, hoci teoreticky nie sú vylúčené, patria zatiaľ len do ríše fantázie.

Ako by chceli militaristi použiť sústredené svetelné lúče? Predovšetkým ako svetelné dela umiestnené na zemi alebo umelých družiciach, odkiaľ by "prepaľovali" nepriateľské rakety. Uvažujú aj o ničení pozemných cieľov z umelých družíc alebo kozmickej strategicko základne. Všetky ich nápady zostávajú zatiaľ iba námetom pre písanie fantastických románov.

Pre vojenské ciele bude možné lasersy použiť napríklad na osvetľovanie cieľov, najmä v noci, vysielanie správ, odmeranie vzdialenosti a v niektorých oblastiach podmorskej činnosti.

x x x

Nový vynález sa zrodil a má za sebou prvé detské kroky. Vedci mu predpovedajú také perspektívy a budúcnosť, aké si nateraz ešte nevieme ani domyslieť. Laser však, pri prehnanych správach o ňom nesmieme preceňovať a pokladať za zázračný prostriedok alebo zbraň. Laser je výsledok kolektívneho úsilia vedcov usilujúcich sa objasniť neznáme zákony fyziky a atómov. Ľudstvo vkladá do nového objavu najväčšie nádeje s presvedčením, že v rukách najpopulárnejších sa stane nástrojom mierového pokroku a vedy.

LÚČ JASNEJŠÍ AKO SLNKO

s postriebrenými koncami veľkosti tuž-ky, ktorý, ožiarený xenonovou lampou, vysielal taký úzky svetelný lúč, že nie je zveličovaním hovoriť o svetelnej ihle.

Ihla môže byť ešte ostrejšia, ak sa miesto rubínu použije zmes vhodných plynov.

Lúče laseru vyvinú takú teplotu, že za stotisícnu sekundu roztavia a vyparia akýkoľvek materiál. Sväzok lúčov teda v zlomku sekundy prevrta nielen kovový platňu, ale aj diamant. Je to bezpochyby skvelý a zatiaľ jediný možný nástroj na presné klenotnícke opracovanie tvrdých kovov.

Najširšie uplatnenie bude mať laser v oznamovacej technike a televízii. Svetelný lúč môže napríklad prenášať súčasne 100 televíznych programov a 100 miliónov telefonických rozhovorov. Pravda, v pozemských podmienkach je použitie obmedzené na malé vzdialenosti, lebo šíreniu svetla bránia husté mračná, dym a hmla. Bezpečné spojenie sa nadviaže preto v kozmickom priestore, kde niet týchto prekážok, napríklad medzi kozmickými stanicami alebo kozmonautmi letiacimi na

rôzne planéty. Dôveryhodnosť vysielaných informácií a správ bude zaručená a ich odpočúvanie bude pre rovnobežné šírenie sa svetelných lúčov v jednom smere celkom nemožné.

Svetelnú ihlu využijú aj astronómovia. Ak chcú objaviť veľmi ďaleké, okom neviditeľné hviezdy a hmloviny, musia fotografovať celé hodiny cez obrovské teleskopy. Ďalšie zväčšovanie rozmerov teleskopov a citlivosti fotografických platní naráža na ťažkosti. Laserový lúč prenikne do nekonečných diaľav vesmíru. Prenikne ešte hlbšie aj do vnútra hmoty a objaví neznámy svet najmenších častíc. Lasery môžu "ohmätavať" dno morí a oceánov a uskutočniť spojenie pod vodou.

Chirurgický svetelný nôž v rukách operátora bez komplikácií vykoná zložitú zákroky v oku a mozgu bez toho, aby sa tieto orgány museli otvárať. Laser prenikne aj do vnútra živej bunky bez jej poškodenia tam, kde sú bežné nástroje také neprijateľné, ako keby sme chceli namontovať skrutku do hodiniek pomocou francúzskeho kľúča.

corpulentnej dáme s okuliarmi a v oslivo červenom turbane. Vrhla na mňa žiarivý pohľad a naraz vykričala: "Vy fajčíte z rovnakej fajky ako môj strýc, ktorý zomrel pred desiatimi rokmi! Nedávno sa mi zjavil vo večernom šere a povedal: Celý život si mi vyčítala, že moja fajka smrdí. Ale ja ju mám rád dodnes!"

Vedľa stola stál ich autor, chudý muž menom Coane, ktorý ich zhotovil pri "seansách". Vzal som jednu fotografiu a s istou dávkou fantázie som na nej rozoznal pruhované nohavice. Ale Mr. Coane mi podal populárne vysvetlenie: "Je to ektoplazma, ktorá vzniká z ničoho, keď sa duch zmotňuje." V tom okamihu zasiahol do rozhovoru iný člen klubu, ktorý ukázal na fotografiu a flegmaticky poznamenal: "Myslím, že tie snímky sú falošné."

Tvár bledého Mr. Coana nadobudla na okamih zdravú farbu. Odsekol: "O pravosti fotografií nemusíte pochybovať. Mám nezvratné dôkazy." Zaviedol nás k magnetofónu a stisol gombík: "To, čo budete teraz počuť, je duch kriklúň v činnosti."

Co sme počuli, pripomínalo skôr zvuk lopty odrážajúcej sa od zeme. Členovia klubu, ktorí sa zhukli okolo nás, mlčali ako očarovaní. Ale práva senzácia nas ešte čakala. Z pásky zaznel hlas Mr. Coana, ktorý nariadil hlučnému dochovi: "Prosím, zatlieskajte dvakrát dlaňmi!" Niekoľko sekúnd ticha a očakávania. A náhle naozaj zaznelo dvojnásobné zatlieskanie.

Prekladanie dôkazov sa skončilo. Na tvári Mr. Coana žiaril hrdý úsmev. Pre väčšinu prítomných bol tento záznam nezvratným dôkazom, že duch kriklúň poslúchol rozkazy. Co sa mňa týka, podľa môjho názoru by tieto duchovia mali byť uznaní za pinoprávnych občanov. Prechádzal som od skupiny ku skupine, a všade som počúval najneuveriteľnejšie historky. Slečna Hillaryová, ktorá sa stretla s mŕtvym strýcom fajčiacim z

fajky, pozvala ma na najbližšiu schôdzku klubu, na ktorú ako čestný hosť bol pozvaný poľný maršal letectva lord Dowling. Povedala, že lord je v duchovnom zmysle veľmi aktívny a že pravidelne udržiava styk s duchmi svojich pilotov zostrelých v druhej svetovej vojne.

Nech bol večer v "Klube duchov" akokoľvek zaujímavý, bol som veľmi skrúsený myšlienkou, že som o nich veľmi mnoho počul, ale vlastne ani jediného nevidel. Spýtal sa preto Mr. Underwooda, či mám reálne vyhladky, že sa v jednom z dvanásttisíc londýnskych klubov tohto druhu zoznámim so skutočným duchom.

Zasmial sa trochu nütene, ako sa mi zdalo, a odpovedal: "Som predsedom Klubu duchov už desať rokov, mnoho nocí som prebdel v očakávaní prípravkov, počul som najpodivnejšie zvuky, ale nevidel som ani jediného ducha."

Sklamaný som sa odbral do hotela, aby som sa vyspal z toľkých bohatých dojmov. Ale sotva som zhasil, zaznel v izbe nadomnom podivný zvuk. Zrejme sa tam akýsi podráždený duch prechádzal, hneď spomaľoval kroky, hneď ich zase zrýchľoval. Pomyšlel som si: "Iste rozbaľuje kufre. To vari nemôže dlho trvať." O polhodinu som to už nemohol vydržať. Bolo už dávno po polnoci. Chytil som telefónne slúchadlo a požiadal som vrátneho, aby počul ducha v izbe nado mnou o poriadku. Ale akú som dostal odpoveď? "Elutujem, Mr. Schmidt, ale poschodie nad vami nie je obývané."

Pozrel som na seba do zrkadla. Tvár som mal smrteľne bledú. Ešte že som mal so sebou fľašu whisky. Po niekoľkých gloch som vyliezol na skriňu pri okne, aby som rázne zabúchal na povalu. A tu som pochopil: Bolo to len vízgajúce okno.

Myslím, že v tom okamihu som rozlúštil tajomstvo anglických duchov. (M. R. "Za rubežom")

Honba na duchov

Ostrov, ktorý sa hemží duchmi * Stretnutie s mŕtvym strýcom * Pravidelný styk so zostrelými pilotmi * Tajomstvo sa rozlúštilo na skrini.

Ak máme veriť Angličanom, tak sa ich ostrov, zahalený hmlou, doslova hemží duchmi. Každý poddaný Jej veľičenstva Alžbety II., s ktorým som hovoril, dokázal vysypať z rukáva vlastnú historiku o svojom stretnutí s nejakým strašidlom. Všetky tieto rozprávky zneli veľmi pravdepodobne. Ale keď som sa zháňal po podrobnejších informáciách, zakaždým som narazil na vyhýbavú odpoveď. Aby som si urobil jasný predstava o britskom duchovnom živote, vlastne o živote duchov, zašiel som si do turistickéj kancelárie v ulici St. James a bez okolkov som sa spýtal mladéj dámy, obloženej farebnými perspektívami, kde možno v Londýne uvidieť pravých duchov. Bez najmenšieho údivu ma poslala do miestnosti č. 15. Tam však nesedel duch, lež príjemný mladý muž menom Whitstead. Dal mi desať stranovú brožúru s nadpisom "Návod k honbe duchov v Anglicku."

Ja som však vonkoncom nemal v úmysle zabiť nejakého ducha. Proste by som bol rád uvidel strašidlo takrečeno bledou tvárou v tvár.

Mr. Whitstead prejavil pre moje úmysly plné pochopenie a poradil mi, aby som si zašiel do Toweru. Podľa jeho informácií je tam najväčšia hustota duchov na štvorcový meter plochy v celom Anglicku. Pravda, bol som v tomto pochmúrnom hrade niekoľkokrát, ale nikdy som nevidel ani jediného strašidlo, pociťoval som len neočakávané

ladové závaný vetra. Strážcovia Toweru tvrdili, že to sa okolo mihli duchovia statých manželiek bujného kráľa Henricha VIII.

Na záver mi Mr. Whitstead s dojemnou ochotou dal telefónne číslo "Klubu duchov". Citateľ iste chápe, že keď som vytáčil číslo, bol som rozochvený. Co vtedy, keď na druhom konci vedenia zdvihne slúchadlo strašidlo? Na môj údiv sa ozval celkom pozemský mužský hlas, ktorý, ako sa ukázalo, patril Mr. Underwoodovi, predsedom "Klubu duchov". Trpezlivo vypočul moju prosbu a pozval ma na večernú schôdzu.

Po niekoľkominútovom hľadaní našiel som úzku Bryanstone-Street a starú budovu klubu. Po schodoch, pokrytých hrubým kobercom, som zostúpil do pivnice. Pri dverách ma privítal sam Mr. Underwood, veľmi úctyhodný gentleman okolo štyridsiatky s elegantnou bradou a potmehúdkymi očami. Upozornil ma, že členom "Klubu duchov" sa môže stať každý, kto sa o duchov zaujíma, či už je nedôverčivým skeptikom alebo presvedčeným duchárom. Cieľom klubu je "skúmať" týchto psychických fenoménov a naučiť sa rozlišovať medzi falošnými a skutočnými duchmi. Chcel som sa ho najprv spýtať, či sa skutočným duchom vystavuje nejaké potvrdenie, ale potom som si otázku odpustil.

Mr. Underwood ma predstavil tajomníčke klubu slečne Muriel Hillaryovej,

TĚSTO

Neberou a neberou potvory!
Přitom Franta přinese ryby nejméně každý třetí den. A jaké! Kapry jako hrom, štiky hotová poleňka, cejny — no lopaty!

Místo mi neřekne, to vím předsed; koneckonců na Orlické přehradě si míst můžeš vybrat kolik chceš, a všechny jsou jako fik. Kromě toho vím, že je Franta často mění. Biju proto na strunu přátelství: jak na to jde.

Z jeho odpovědi číši okázale přezírání, ale co naplat.

„Štiku musíš najít. To víš, někdy je to kumšt, každý to neumí. A bílou rybu v tomhle hicu dostaneš jen na těsto“.

„Na šhubánek?“ útočím dále.
„To nevím,“ bere Franta vezírek s dvoukilovým špičákem, který si na začátku našeho rozhovoru položil na zem. „Já mám vlastní“.

Lhostejně se otočil a švihácky zamířil ke své chatě.

Proč berou jemu a proč ne mně? Potlačil jsem uraženou rybářskou hrůsu a rozběhl jsem se za ním.

„Nedáš mi recept? Jsme přece kamarádi“.

Hlas se mi trochu třásl, ale představa, jak „policajt“ visící na vlasci mezi vodícími očky prutu náhle prudce vyletí a ohlásí zabrání kapitálního cejna, byla nesnesitelně svůdná. Sel jsem proto s prosíkem.

Franta si mě chvíli zkoumavě prohlížel. Možná, že jsem si na to vzpomněl až později, ale na chvíli se mi zadrželo, že se mu v koutcích úst mihl nepatrný úsměšek.

„Když jsme tedy kamarádi... Vanilku do krupice dáváš?“

„Někdy. Ale nic to není platné.“

„A co slivovici?“
Vypadal jsem asi strašně hloupě, poněvadž se Franta krátce zasmál a opakoval:

„Slivovici tam nedáváš?“
„Copak cejny pijou?“ řekl jsem to první, co mě napadlo.

„To jde jen o šmrnc. Nesmíš jí tam dát moc, to dá rozum. Ale teď ti něco, když jsi kamarád, povím. Ale jen tobě. Můžu se spolehnout?“ Změnil jsem se v tranzistorový magnetofon. Ani slůvko mi nesmí uniknout!

Horlivě jsem zakýval.

„Samosebou, nikomu ani muk!“
Franta si položil kapra zase na trávu.

„Vono totiž nezáleží jen na tom, co tam dáš, ale taky kdy to těsto děláš. Možná, že je to pověra, ale já to dělám takhle. Kolem úplňku si udělám pod suchou jabloňovou větví o půlnoci ohníček a na něm uvařím šusku. Stačí krupice s vanilkou, na hrst vždycky štamprli slivovice. Ale nejmíň tři roky staré a zašpuntované. Na to nezapomeň!“
Naježil jsem se. Copak jsem cvok!

„Říkat se při tom čarování nemusí nic?“ vybuchl jsem nakvašeně.

„Když se ti to nelíbí, dělej si to svy těstičko, jak chceš“, řekl Franta uraženě a zvedl sítku. „Chtěl jsem ti jen jako kamarádovi poradit. Tady toho jsem chytil na tu svou šusterku. Tak ahoj!“

Sakramentská práce! Vařit lektvary při měsíčku jako nějaká babba Jaga! Ale červíček pochybností přece jen nedal spát. Ta romantická kulisa je jistě bláznivá pitomost, ale co když na konzistenci těsta má vliv i noční klid a měsíční paprsky? Co třeba přiliv a odliv, je to snad málo? Pátral jsem v houštinách svých fyzikálních znalostí a snažil se najít alespoň něco pro částečné potvrzení své teorie, bylo tam však pusto a prázdno. Jen o něco málo méně, než když jsem kdysi přistupoval k sextánskému stupínku. Na světě je však ještě tolik nepoznaných věcí!

Představa „mého“ kapra mi nedala spát. V nepokojných nocích roštil do tvarů a velikostí svých prehistorických předků. Ráno jsem se rázně rozhodl.

K překvapení celé rodiny jsem dobrovolně doklusal do města na nákup, který jindy s mnoha slovy výčitek obstarávala žena. Nikdo nepostřehl, že jsem část nákupu — předmět podlouhlého válcovitého tvaru, pečlivě zabalený do papíru (uhodli jste — byla to slivovice, ročník 1960) — odložil nenápadně stranou. A nikdo nepostřehl ani to, že jsem se vykradl ze stanu a zamířil k polorozpadlému plotu, za nímž kdysi stával převozníkův domek. Při zvednutí vody přehradního jezera bylo nutné jej zbourat, převozník dostal pěkný nový domek ve výše položené vesnici. Věděl jsem, že na druhém konci sadu stojí několik starých jabloní.

Rozhlédl jsem se na řeku a na protější zalesněný břeh a překvapeně jsem se zastavil. Krajina se změnila jako švihnutím tajemného proutku.

Buď pozdravena, měsíční vltavská noci! zašeptal jsem okouzleně. Měsíc — trefil jsem na úplněk si prohlížel svou laskavou stařeckou tvář v hlubinách jezera, z něhož, jak se mi v prvním vytržení zdálo, vystupovaly ke svým půlnočním rejům temné stíny obrovitých rybích obyvatel. Skutečně, na dotčení mých představ prořal rozčechvané měsíční ticho prudký úder sumčeho ocasu.

Buď pozdravena, měsíční noci, opakoval jsem zanicené znovu. Jak je to možné, že jsem si dosud této nádhery nepovšiml?

Měsíc se natočil mým směrem, jako by mě byl zaslechl. Přestal jsem být najednou sám.

Pozvedl jsem číši — promiňte, sedmičku slivovice — a vypil jsem doušek na počest Paní Noci, jejího Rytíře Měsíce, fantasticky opojné Rusalky Vltavy, Lektinových duší mých přítomných i budoucích Kaprů a Panošů Bělobřichatých Cejnů. Pocítil jsem podivnou sílu a

nutkání k činu. V duchu jsem odprosil Frantu.

Místo pod suchou jabloňovou větví jsem hravě nalezl a dal jsem se hned do práce. Vše šlo jako po másle; jen slivovice do těsta mi málem nezbyla. Byla to vůbec plodná noc: měl jsem dvě půlkilové koule primisima těsta s měsíční a slivovicovou příchutí, vyřezal jsem do kůry jabloně abstraktního kapra a vymyslel klasická čtyřverší na různé druhy ryb. Škoda, že jsem je do rána zapomněl.

Do rodinného stanu jsem se už nevrátil. Obával jsem se, že rodina nebude mít dost pochopení pro úskalí, jimž je rybář vystaven. Ostatně už svítalo, nebylo daleko do času, odkdy se smí chytat. Usedl jsem proto rozčechvané na břeh v místě, které jsem si už několik dní promlazoval, a rozčechvané očekával věci přístich. Rozhodl jsem se, že prvního kapra, ať má jakoukoli míru, pustím zase zpět do vody.

Ale snad jsem na něco zapomněl, snad jsem nebyl přesně pod suchou větví — ryby se k mé drahocenné šustce chovaly naprosto lhostejně. Byl jsem úplně zoufalý a mé zoufalství dosáhlo vrcholu, když jsem viděl přicházet Frantu. Nesl s naprostou samozřejmostí cejní placku.

Zastavil se několik kroků ode mne.

„Tak co, pomohlo?“ zeptal se ledabyle.

Najednou mi bylo jasno, že se mi vysmívá.

„Hele, Franto,“ vyjel jsem na něho. „Ostatní nechytají také nic, utahuj si pro změnu z nich. A když mi nechceš říct svůj recept, tak si ho nech. Však nezchudnu!“

Neberou a neberou, potvory! Ale situace se radikálně změnila: v poledne chodivám domů s lhostejnou nedbalostí jako Franta a nesu téměř vždy nějakou tu potvůrku ve vezírku. Prohlédl jsem totiž jednou jsem chtěl vypátrat, kde mu nejvíc berou, a zjistil jsem že je kupuje na stanovišti Státního rybářství asi tři kilometry od nás. Proto vždy tak pečlivě tajil, kam na ně chodí! Jenže mě nedoběhl.

Rodina má ryby ráda, tak co je komu do toho, odkud je mám. A na závistivé pohledy rybářů jsem neodpovídal. Ať si zastopafí jako já!

Jedním se však přece jen musím pochlubit. Pod suchou větví o půlnoci sice už těsto nevařím (i když jsem si k nelibosti své ženy na některé ingredience docela s chutí zvykl), pustil jsem se však do dalších nejrozmanitějších způsobů. Pomocí pepře, strouhané cibule, thymiánu, nového koření, skořice a dalších potravin a pochutin jsem dosáhl takových výsledků, že jsem byl doma pasován na hlavního výrobce omáček a moučníků.

Své recepty ovšem nikomu, a tím méně Frantovi, nesdělím.

PO STOPÁCH

PR TA

Najstaršie dejiny Praslovanov, podobne ako dejiny mnohých iných spoločností zahŕňa zaslá minulosť. Po púti z indo-európskej kolínsky nachádzajúcej sa „niekde v Eurázii“ Praslovania zaľudnili rozľahlé oblasti podnes obývané ich vzdialenými potomkami.

Už v dobe medziľadovcovej a poslednej ľadovcovej na týchto terénoch kočovali kmene lovcov. Postupne ako sa oteplovalo, ľadovcová tundra ustupovala na sever a na jej miesto prichádzal les so svojimi obyvateľmi — lesnou zverinou. Po ich stopách, keď vznikali stále priaznivejšie existenčné podmienky, neobvyklé pomalým tempom, začali sem prenikať skupiny ľudí, doposiaľ žijúcich viac na juhu.

Nastalo obdobie spolunažívania nových kmeňov s dávnymi obyvateľmi a vzájomné pôsobenie, ktoré v priebehu desiatok tisícov rokov zanechalo stopy v kultúre a prinieslo evolúciu zmen hospodársko-spoločenských.

Kamenný nôž-škrabadlo bol používaný na našich terénoch lovcami v poslednej fáze ľadovcovej — období najväčšieho boja človeka s prírodou v Európe. Je pôvodom z nálezu v jaskyni v Piekaroch, pri Krakove.

Namiesto kočovného spôsobu života stále viac rozvíjal sa usadlý. Namiesto útulní a jaskýň a neskôr búd, objavili sa chatrče, najskôr stojace rozptýlene a potom v sídliskach. Menilo sa pracovné náradie a zbrane, rohové a kostené ustupovalo medeným a bronzovým, ešte neskôr železným.

Praslovanská spoločnosť v rôznych etapách svojho rozvoja líšila sa medzi sebou: spôsobom života polousadlým alebo usadlým, úborom, stavbou sídlisk, schopnosťou spracovania nástrojov, výrobkov, keramických a iných predmetov, ako aj kultom prírodných síl a zomrelých.

Toto umožnilo vede pomenovanie každej z týchto skupín kultúrou po nejakej jej charakteristickej vlastnosti. Tam ma-

ju svoj cích sa odlišujú by tkýce jej potr misť, u používan mame ti sobe poc kultúru vaných nys po dnoha n Jeine kmeňov stulovej slov nov ska voľ dujúcih kov prec jin kro kálov. I richo pre zna Európy, —1700 šnúrovej dokmeňu dy kult

V to nom l dreven praslov ho kar plenie úvovni perý pochác raniky

REDAKTOR HL'BAVÝ

Všetci sa zhodli v mienke, že nový riaditeľ nevydrží nijakú kritiku. A preto nekritizovali.

„Drahá mama“, pisał syn matke, „prepadol som na skúške. Prosim, priprav otca“.

„Drahý syn“, odpovedala matka, „otca som pripravila. Teraz sa priprav ty...“

— Povedz, aký veľký človek sa narodil v našom meste?

— Nevie. V našom meste sa predsa rodia celkom malé deti...

— Aby sa človek dostal do mestského autobusu, mal by byť mužom; aby v ňom mohol sedieť, mal by byť babičkou.

— Urazíte sa, ak vás na schôdzi kritizujú?

— Co ta to napadá. V momente na všetko zabudnem.

Ačkoľvek ho kritizovali, pribral si ešte jednu funkciu.

MYSLIENKY ZO SLOVNÍKA

DRUŽBA: loď, ktorá je v dobrom počasi spôsobilá viesť dvoch a v zlom len — jedného.

MOJE: to, čo patrí mne, ale len vtedy, keď to môžem držať a cítiť.

NEŠTASTIE: jasny dôkaz toho, že udalosti v tomto živote sa nedejú len tak, ako by sme to chceli. Nešťastia delíme do dvoch kategórií: neúspechy (naše vlastné) a úspechy (tých ostatných).

ROK: obdobie času, pozostávajúce z tristo päťdesiatich piatich (šiestich) rozčarování.

TELEFÓN: čertovský výmysel, ktorý naveky zničil všetky možnosti odpútať sa od neželateľnej osoby.

ÚSPECH: jeden z najčudnejších priestupkov, ktoré vám nikdy neodpustia kolegovia v zamestnaní.

ZADNÁ ČASŤ TELA: alebo chrbát, to je presne tá časť tela vášho priateľa, ktorú uvidíte namiesto jeho tváre vo chvíli, keď sa ocitnete v biele.

(Zo sovietskej tlač)

G.B. SHAW O...

...MŪDROSTI
Na istej hostine susedka slávneho spisovateľa priam ho zahrňovala otázkami. Konečne sa ho spýtala, prečo ho všetci považujú za tak múdreho? Shaw náhle oživil a šepol jej do ucha:

— Môžem Vám poradiť, ako sa to dá dosiahnuť. Je len treba veľmi pozorne skrývať svoje hlúpe myšlienky...

...DŮVTIPE
Sused pri stole na bankete obračla sa na spisovateľa:

— Som zvedavý, odkiaľ — tak, na zvolanie — beriete tie svoje múdre, vtipné reči?

— To je veľmi jednoduché! — odpovedal Shaw. — Myslim na niečo nesmierne hlúpe a vravim niečo úplne opačné...

...SKŪSKACH
Krajčír, ktorý obliekal veľkého spisovateľa, ukazuje podnes hrdo fotografiu svojho veľkého zákazníka s nasledujúcim venovaním: „Zo všetkých mojich známych najinteligentnejší je môj krajčír: po kraždýkrát, keď prichádzam objednať si oblek, opäť berie mieru. Iní vzali ju raz navždy a domnievajú sa, že ich hodnotenie je vždy aktuálne...“

Když jíme krajíc chleba, obyčejně neuvažujeme, zdali je ho dostatek pro tři miliardy lidí na naší zeměkouli. Není to způsobeno egoismem, ale prostě faktem, že v našem prostředí je potravy dost. Je nom starší lidé vzpomínají někdy na dávné časy, kdy hlad byl hostem nejedné domácnosti. I když od těch dob uplynulo skoro čtvrt století, přece je nedostatek chleba na světě stále velkým problémem. Četné instituce provádějí rozsáhlé výzkumy této otázky a z ní vyplývající následků. Hned na začátku je třeba přiznat, že výsledky těchto výzkumů jsou bohužel velmi smutné.

„Počet lidí žijících v podmínkách hladu a podvýživy je dnes větší než kdykoliv v dějinách světa“ — prohlásil generální tajemník Organizace spojených národů U Thant. Vědci nazývají tento svět hladových a podvyživených lidí „světem B“ v kontrastu ke „světu A“, lidí sytých. Na základě údajů UNESCO je možno konstatovat, že obyvatel tohoto úmluvného „světa B“ je charakterizován: krátkým životem (do 30,

nejvýše 40 let). Dál my jsou menší než obyvatelé „světa A“ buje sotva 400 kalorie minimum, při r hladem. Trpí nedostatečné péče (ve světě jeden lékař na tři „světa A“ na méně

STA

síc). Každý druhý chudých neumí číst kde bydlet.

Citovaný již generál OSN, U Thant odhadl miliarda obyvatelství je bezdomná nebo zdraví škodlivých lidskou důstojnost.

Obyvatelstvo naší hlo počtu miliardy 1930 — druhou milión — třetí miliard. — v r. 2000 se oby zdvoujnásobí. Mnoho ce se dožít této c bude v té době vy

PRÁDAVNÝCH AJOMSTIEV (1)

Jú o j pôvod kultúry vyznamenávajúci sa keramik — pomenovaných podľa odlišných techník úpravy, tvaru a výzdoby tých keramických výrobkov domácej potreby ako: amfory, vázy, pokálie, misy, urny a iné nádoby vytvárané a používané ľuďmi danej skupiny, alebo má tiež kultúru pomenovanú po spôsoboch pochovávaní zomrelých. Napríklad kultúra zvoncových hrobov — pomenovaná tak podľa zvyku prikrývania urny spoločnou veľkou nádobou obratenu dnom nahor, podobnou často zvonu.

Je z najstarších praslovanských kmeňov sú vedou pomenované; kultúrou stuhovej keramiky. Boli to skupiny Praslovánov žijúce na území dnešného Poľska, najmä pred 6500 rokmi. V nasledujúcich tisícročiach, od 3500 do 2500 rokov pred našim letopočtom, na arénu dejín vstúpil ľud kultúry lievikovitých pokáliev. Počiatok obdobia veľkého historického rozvoja, nielen pre Poľsko ale aj pre značnú časť strednej a východnej Európy, prinieslo objavenie sa pred 2500 — 1000 rokmi p.n.l. nositeľov kultúry šnúrovej keramiky. V priamej línii k rodokmeňu Slovanov pripočítávajú sa ľudy kultúry keramiky lúčovitej, kultúry

guľatých amfor a kultúry hríbikovo-dolíkovej ako aj iných.

Boli to už kmene s usadlým spôsobom života, zaoberajúce sa roľníctvom, chovom a lovom, uctievané dobrego boha slnca a tajomné sily prírody, najmä bohov blesku a ohňa.

Pomenovanie kultúry veda vyvodí tiež od pomenovania miesta alebo oblasti, v ktorej boli objavené prvé nálezy z tohto obdobia. Jednou z nich je kultúra bukovohorská. Týmto pomenovaním označuje sa praslovanské kmene žijúce na území východného Slovenska a v severo-východnom Maďarsku, v mladšej dobe kamennej. Tento ľud prenikal zo Slovenska, pozdĺž doliny Popradu, cez Karpaty na

Typická nádoba s bohatou ornamentikou ľudu lengyelskej kultúry ako aj medené ozdoby nosené ich predstaviteľmi.

sever, k brehom hornej Visly. Stopy po tejto kultúre boli tiež najdené na Morave, Zakarpatskej Ukrajine, v Rakúsku, Rumunsku a Juhoslávii. Dokazujú, že kmene bukovohorskej kultúry mali široké a bohaté styky s blízkymi a ďalšími susedmi.

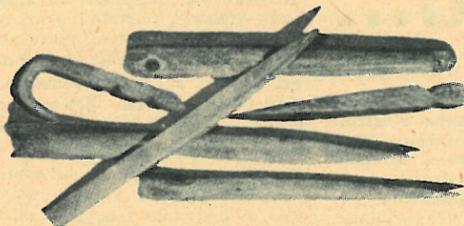
Od mesta Lengyel v Maďarsku — kde boli prvé nálezy — vyvodí sa tiež pomenovanie lengyelská kultúra, označujúca praslovanské kmene, ktoré žili na území Slovenska, Moravy a Maďarska, už pred 5000 rokmi. V Branči pri Nitre nachádza sa objavené, mimoriadne zaujímavé a veľké sídlisko kmeňa lengyelskej kultúry z tohto obdobia.

Skúmatelia pradejín zisťujú, že veľkou zásluhou obyvateľov lengyelskej kultúry bolo použitie po prvýkrát na poľskom území kovu (meď), pre výrobu náradia a ozdobných predmetov. Z kovu dovažovaného sem hlavne z okolia Banskej Bystrice na Slovensku a čiastočne z Maďarska,

vyrábali tepaním rôzne náradie a iné úžitkové predmety ako aj ozdoby. Je to ešte jeden dôvod spojenia praslovanských kmeňov z poriečia Odry a Visly s južnými Praslovánmi a to už od druhej polovice 4. tisícročia pred našim letopočtom.

Asi pred 3500 rokmi, na sever od Karpát, medzi Odrou a Vislou začali sa dejiny Slovanov. Ich kolískou bol ľud lužickej kultúry — spríbuznený s inými kmeňmi a uznávaný vedou za prvé ohnivo histórie Slovanov a súčasne Poľska. Ich pomenovanie vyvodí sa od Lužíc — miesta na ktorom po prvýkrát boli objavené nálezy z ich života.

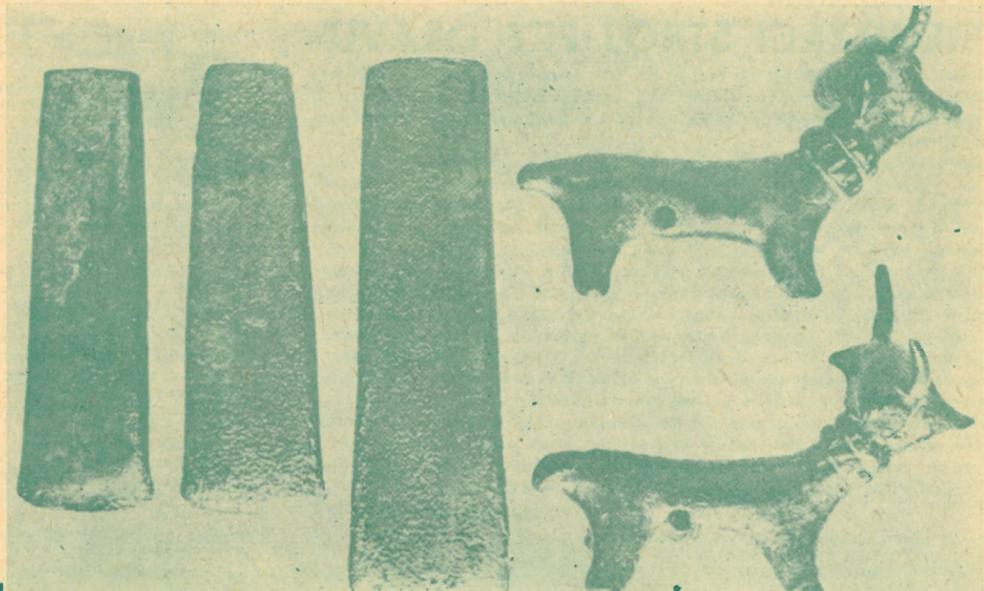
O písaných dejinách tohto ľudu vieme veľmi málo, avšak početné nálezy dovoľujú priblíženie tamtých vzdialených čias. Rok po roku, deň za dňom archeológovia a iní výskumníci rôznych vedeckých disciplín vo svojej namáhavej ale aj neobvykle zaujímavej práci odhaľujú pred na-

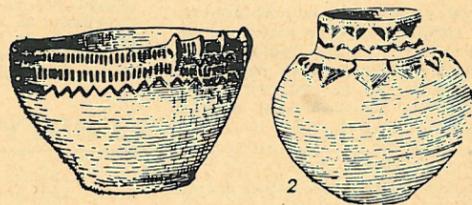
Kamenné a kostené náradie ako aj keramik ľudu bukovohorskej kultúry najdené v Domickej jaskyni, neďaleko dedinky Kečovo na južnom Slovensku, sídla, hrebne, ihly, háčiky z pravekých ťahacích a ornamentálne zdobená keramik. (Foto: „svět vědy“)

Pre ľud kultúry lievikovitých pokáliev sú charakteristické keramické nádoby s násadou lievikovitej šije. V období tejto kultúry pomaly prechádzali od obrábania pôdy motykami k obrábaniu záprahom pomocou primitívneho radla, ktoré ťahal pár volov.

Tento ľud v období najväčšieho rozkvetu obsadil územie na sever od Poľska po Holandsko a Švédsko, a na východe a juhu, po Volyn a Moravu. Rozvinuli obrovské dolovanie kremeňa, ktorý cestou obchodnej výmeny šiel po celom poriečí Odry a Visly, ďalej susedným kmeňom, a vyrábané vo veľkom množstve sekery boli vyhľadávaným tovarom v celej strednej Európe. Ploché medené sekery a pár dlhorohých volov, ktoré vidíme na fotografii sú z obdobia ľudu lievikovitých pokáliev a boli najdené v Bytyniu, v szamatulskom okrese.

mi, skryté pod zemou a často aj vo vode, tajomstva počiatkov kultúry Slovanov, ich osobné záujmy, spôsob života, prácu a boje s nepriateľskými vpádmi. Vďaka ich práci posúvajú sa vedomosti o našej vlastnej ľudskej minulosti, o tom na čom závislý bol život našich vzdialených predkov. Ale rozkvit lužickej kultúry a jej prechod do kultúry ľudu Venedov — prapoľských predkov, to je už odlišná história.

Pre ľud kultúry guľatých amfor sú charakteristické veľké, guľaté nádoby, podobné dymu, ale vždy s plochým dnom. Guľaté amfory stretávame často v náleziskách hromadných hrobov. Nachádzala sa v nich mŕtvolu zomrelého ako aj zabitých osôb, ktoré ho po smrti mali sprevádzať z záhrobnom živote. Pred uložením pozostatkov zomrelých do urn, ich tela nadpaľovali a štvrtili. Predpokladá sa, že s ich pohrebným rituálom, ako aj u celej rady iných kultúr, bol spojený tiež kanibalizmus.

Najdené hroby dobytka, ktoré často pochovávali v pároch — určite v súvislosti s používaním ich ako ťažných zvierat v dvojčlennom jarme pri radle a snaď aj pri voze — svedčia o mimoriadnej úlohe ako pripisovali týmto zvieratám. Ich hroby sú vybavené hlinenými nádobami a kovovými ozdobami zavesenými na krkoch zvierat.

Reprodukované fotografie z knihy J. Kostrzewského, W. Chmielewského a K. Jazdzewského „Pradzieje Polski“ (Pradejiny Poľska) vydavateľstvo „Ossolineum“ 1965.

V tomto období, keď vo vysoko civilizovanej Egypte celé tisícročia obrábali pôdu drevenými motykami, pracovné náradie praslovanských kmeňov bolo z drobnozrného kremeňa a technika ich spracovania, ako priehľadnosť a leštenie, bolo na vysokej úrovni. Sekery s previtým otvorom, topolky a dláta, ktoré vidíme na fotografii patria z obdobia kultúry stuhovej keramiky.

let). Mále — jeho príjmy sú nižšie než 1/10 príjmu svätého. Denné spotreba 400 kalórií nad kritickú úroveň, pokiaľ sa umiera, pí nepochybne lekárom (veľké B) pripadá na tisíc obyvateľ, veľa menej než jeden ti-

príslovečného „bochníku chleba“ medzi šesti miliardami obyvateľov našej planety? Některí experti došli k poplašnému záveru, že již v r. 1975 bude 3/4 lidí na světě postaveno tváří v tvář chronickému hladu. Bude tomu tak opravdu? Jestliže vezmeme jejich tvrzení vážně, co se stane za 6 století, kdy — jestliže

ji kladně na otázku, zda je možné nasycit hladově nyní i v budoucnosti.

Své tvrzení vysvětlují takto: plocha všech pevnin na zeměkouli činí kolem 13,5 miliardy hektarů. Obdělává se však pouze 10 procent této plochy. Loky a pastviny zaujímají kolem 2,4 miliardy ha. Z této plochy. Loky a pastviny zásob potravín na světě může nastat zvýšením obdělávané půdy. V Sovětském svazu začali během čtyř let (1953—57) obdělávat 36 milionů ha půdy dosud nevyužitých. Každý zemědělec si může představit, kolik plodin bylo získáno z této země. Experti vypočítali, že na celém světě se nachází ještě půl miliardy ha půdy dosud nevyužitých, která se hodí k obdělávání bez větších finančních nákladů. Tvrdí také, že bez škody pro chov je možné určit k obdělávání také skoro půl miliardy luk a pastvin. Podobné dodatečné rezervy půdy vidí také v tropických zemích. Celkem tedy čeká na obdělání více než 1 miliarda ha půdy.

Druhým činitelem, který může značně zvětšit zásoby potravín, je

otázka používání nejnovějších vynálezů vědy a techniky v zemědělství. Tímto způsobem by bylo možné na jedné straně získat skoro půl druhu miliardy ha vedlejší půdy (zavodňováním pouští a stepí, mýcením džunglí, atd.), a na druhé straně získat již na obdělávaných polích zvýšení hektarových výnosů. Další možnosti tkví ještě v ohromných zásobách moří a oceánů. Stále reálnější se také stává chemická výroba potravín, známá pod názvem „umělá fotosyntéza“. Je možno tedy říci, podle Johna Milтона „Neobviňuj přírodu! Udělala svoji povinnost, nyní splní i ty povinnost svoji“.

Tato slova jsou nesporně pravdivá. Svědčí o tom nejenom výše uvedené příklady o rezervách půdy, atd. Přece i v jiných oblastech nejsme lepší. Nemáme potravín, nešetíme je. Jenom škůdci, t.j. hmyz, hlodavci a virová onemocnění ničí ročně na světě 65 milionů tun obilí. Kdyby tomu bylo zabráněno přístupnými prostředky, bylo by možné vyživit dodatečně 225 milionů lidí. Pouze saranče ničí výživu

skoro 1,5 miliardy lidí. Kdyby bylo použito známých prostředků proti těmto škůdcům, zvětšila by se úroda o 15 procent. Také vědecké vedení zemědělství by mělo vliv až na deseti násobné zvětšení sklizně.

A tak tedy, i když před mnoha, mnoha lidmi stojí daleko vidina hladu — není to přirozený zjev. Příčinou jsou určité podmínky, konflikt „bohatí — chudí“, ekonomicko-společenské soustavy. Jsou známa například slova brazilského velkostatkáře: „Kdyby telata na mém statku padala tak, jak umírají děti, zanechal bych chovu.“ A zatím naše země může vyživovat a nasycit všechny své obyvatele, může všechny slušně odít a dát jim byt, jde jen o to, aby všude a všichni, kdož mají zásoby a nebo mají k tomu co říci se začali tímto problémem zabývat. O takové možnosti svědčí např. příklady země, které teprve nedávno vzkročily na cestu socialistického rozvoje a již se zbavily problému hladu a v rychlém tempu likvidují jiné nedostatky.

TAČÍ CHLEBA?

druh obyvateľ světa umí ani psát, nemá

již generální tajemník ant odhaduje, že jedna obyvateľstva naší planety a ne žije v obydlích odlišných a urážejících tojn.

stvo naší planety dosáhlo v r. 1830, v r. 1900 miliardu. V r. 1960 miliardu. Předpokládá se, že do r. 2000 se obyvateľstvo Země zvýší na 2,5 miliardy. Mnozí z nás má šanci vidět, jak tedy bude vypadat rozdělení

se nezmenší přirozený přírůstek — bude na každého člověka připadat pouze 1 m² naší planety. A nebo jaká bude situace v r. 3500 kdy váha obyvateľstva se bude rovnat váze zeměkoule? Odpovědi na tyto otázky ponecháme však autorům fantastických románů, kterým odpovídá jak vzdálená situace, tak až příliš kritické závěry, vyplývající z aktuální situace. Nás bude nepochybně zajímat jiný aspekt otázky: bude člověk, který proniká do vesmíru schopný dát do pořádku věc nasycení zde na zemi? Je to vůbec možné? Vědci, zabývající se vážně tímto problémem, odpovídá-

ORAVA

Pre obyvateľov Oravy streda je skoro sviatočným dňom. Od rana gazdovia čistia kone, opravujú záprahy, vystielajú vozy slamou. Ti, ktorým je pohodlnejšie cestovať autobusom, ponaťahujú sa na prvý "pekaes". Lebo streda je dňom cesty do centra Oravy — Jablonky, na trh konajúci sa každý týždeň. V poslednom čase svojou veľkosťou prekročil trh v Czarnom Dunajci, a týmto spôsobom Jablonka stala sa centrom pozornosti roľníkov nielen oravských, ale dokonca zo susedného okresu Sucha. Až odtiaľ prichádzajú na trh v stredu do Jablonky roľníci. A dobre platia za nákupný tu tovar. Preto nie je čudné, že ich návšteva často rozhoduje či trh bol "dobrý" alebo "zlý". Či kravu predali drahšie ako priemerne sa platí v Jablonke, alebo či ju treba priviesť na trh o týždeň.

Dobre predat, ešte lepšie kúpiť. A súčasne sa dozvedieť, čo nového u susedov z iných dedín,

gram tohto, tak veľmi nám potrebného tovaru. Ale nie je to žiadne východisko zo situácie. Úplne zle je tiež s kĺncami potrebnými k podkovaniam koní. Pociťuje sa tiež nedostatok kladív, čakánov, ocelových fan, plechu.

Nadalej nie sú k dostaniu hospodárske stroje napr. kosačky, kopáčky alebo vozy na prevažanie hnojovky.

A v Jablonke už 2 roky čakáme na sito pre GS-ovský stroj čistiací semeno a datelinu. Zatiaľ pri čistení využívame pomoc ... ve-tra.

Obecný národný výbor sľúbil mládeži odovzdanie do užívania miesta pre zábavy a tance. Bolo povedané, že to bude 1 mája t.r., potom, že 22. júla. Jeden aj druhý termín prešiel, a o realizácii sľubu zatiaľ ticho.

V.A.

ZUBRZYCA DOLNA

Už niekoľko rokov je u nás roľnícky krúžok. Jestvuje však len na papieri. Lebo od kedy vznikol nekonala sa ani jedna schôdza, 3

PIEKIELNIK

Naša dedina má niekoľko bo-fačiek. Najväčšou je nedostatok elektrifikácie a príliš mála škola. A predsa nad našimi strechami prechádza linka vysokého napätia, na území Piekelníka sú transformátory, obyvatelia dediny chcú v spoločenskom čine pomáhať pri prácach spojených s elektrifikáciou. A Piekelník si zasľúžil pozornosť. Je predsa prvou obcou na Orave, v ktorej melioračné práce sú už skoro dokončené. Súčasne v spoločenskom čine budujeme cestu do Podszkla.

Tiež v spoločenskom čine obyvateľa Piekelníka dali 100 m dreva na stavbu novej školy. Lebo tá, ktorá je v obci, je príliš mála a stará.

M.O.

CHYZNE

V Chyžnom je ľudový dom, ktorý sa nachádza vo veľmi zlom stave a je doslovne naspadnuté. Napriek tomu, že je zavretý, usporiadať sa v ňom súkromne zábavy, čo, nehľadiac už na nedodržanie predpisov, môže spôsobiť dokonca smrteľný úraz. Nedalo by sa odbudovať tento najväčší v Chyžnom dom? Stojí ihneď pri hranici s Československom a turisti, ktorí sem prichádzajú, ihneď stretávajú na svojej ceste takýto dom naspadnutie. Nie je to príjemný pohľad. A aj nám, v Chyžnom bolo by veselšie, ak by sme sa mali kde zabaviť. Dalo by sa konečne premietnuť film, čo odkedy Chyžne je Chyžnym, ešte u nás nebolo.

V obchode GS v Chyžnom je poplašné zariadenie. Prístup k nemu je možný len keď je obchod otvorený. A čo sa stane ak požiar prepukne v noci? Nedalo by sa poplašné zariadenie umiestniť na vonkajšej stene budovy. Tak, aby sa dalo ihneď použiť bez hľadania vedieho obchodu, ktorý jediný má vtedy prístup k zariadeniu?

V.N.

ATRAKCYJNE KONKURSY

„ŽIVOTA“ DLA ZBIERAJĄCYCH PRENUMERATĘ NA 1966 R.

Každý kto pozyska prenumeratorów „Żivota“ na cały 1966 rok weźmie udział w konkursie z cennymi nagrodami.

I NAGRODA — ROWER

oraz 10 innych nagród

PONADTO REDAKCJA OGŁASZA

SPECJALNY KONKURS

DLA DORĘCZYCIELI POCZTOWYCH.

Doręczyciel, który przystąpi do zbierania prenumeratorów „Żivota“ na 1966 rok, weźmie udział w tym konkursie.

DWIE PIERWSZE NAGRODY RZECZOWE W WYS. PO 500 ZŁ. KAŻDA ORAZ WIELE CENNYCH WYRÓŻNIENI

Nagrody będą przyznawane przez Komisję, w skład której wejdą przedstawiciele Redakcji, Wydawnictwa Czechosłowackiego Stowarzyszenia Kulturalnego i Ministerstwa Łączności.

Najbardziej wartościowe nagrody otrzymają ci, którzy pozyskają najwięcej prenumeratorów „ŻIVOTA“.

UWAGA: — spis pozyskanych prenumeratorów i pieniądze należy przelać do redakcji „ŻIVOT“ Warszawa, Al. Jerozolimskie 37 najpóźniej do 10 grudnia 1965 r. Szczegółowe informacje i dokumentacja u Przewodniczących Kół CSK i w placówkach pocztowych.

ČITATELIA PÍŠU...

porozprávať čo sa stalo v našej dedine, zaisť do hostinca na pohár piva, porozprávať sa z gazdami o tohoročnej úrode, povodni alebo suchu.

Posledný stredu "trh bol dobrý". Každú chvíľu bolo počut pľacnutie dlane o dľaň oznamujúce uzavretie transakcie.

B.K.

JABLONKA

Všetcia obyvatelia dedinky ponosujú sa na nedostatok železných artiklov v dedinských obchodoch. Týka sa to predovšetkým v e d i e r (nie sú k dostaniu už pol roka), p o d k o v y (tie vyrábajú sami miestni kováči, kúpiť ich môžete u súkromníkov, ale o 100% drahšie) ako aj kĺncov.

Na šťastie z času na čas možno doviezť z Československa kilo-

stroje, ktoré sú majetkom krúžku sú nevyužitú, jeden z nich, mláčačka pokazená v roku 1963, doteraz nebola opravená. Krúžok platí amortizáciu za stroje, ktoré na ňu dokonca nezpracovali.

Predsa krúžku bez súhlasu členov krúžku, požičal gazdom spařovací motor. Nevie sa, kto ho teraz používa, neboli dohodnuté poplatky za vypožičanie. Nie je vylúčené, že motor sa stratil.

Uznali sme sa, že v spoločenskom čine vybudujeme cestu do Podwilka (asi 4 km). Odtvtedy už uplynulo hodne času a zatiaľ nevidíme, aby GRN prejavil iniciatívu započatia prác, zhromaždenia obyvateľov a rozdelenia úloh. Blíži sa zima a tento rok asi sa stavba nezačne. Skoda, lebo o ochotných pracovať v spoločenskom čine je u nás veľa.

P.M.

ZO ŽIVOTA ČsKS

PREMIETACÍ STROJ PRE ORAVU

Potešujúcu zprávu priniesol poštar na Ustredný výbor Československej kultúrnej spoločnosti. Dávno očakávaná zpráva znela: "...Glówny Urząd Ceł zwalnia od należności celnych aparat kinematograficzny do wyświetlania filmów..."

Tento premietací aparát venovalo Armádne divadlo, v Martine s príležitosti 20. výročia Ľudového Poľska ešte bývalej Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku počas úspešného zájazdu s hrou "Janošik" od Mahena, ktorú predviedli Slovákom žijúcim na Orave a Spiši. Naši krajanovia po dnes spomínajú divadlo z Martina.

Veľka bola radosť na Obvodnom výbere CsKS v Jablonke, keď premietací aparát mali konečne u seba. Samozrejme aparát bol ihneď vyskúšaný či riadne funguje a Obvodný výbor na Orave dostane ho k využitiu.

Je celkom isté, že prístroj bude riadne využitý v kultúrnej činnosti, predsa miestne skupiny na Orave čakajú naň s veľkou netrpelivosťou.

Teraz sa musí prihlásiť už len dobrý a ochotný vedúci, ktorý po krátkom preškoľení v Krakove bude s prístrojom narábať.

Dlhé zimné večery budú mať Oravania spríjemnené premietaním filmov a týmto spôsobom čas strávený v klubovniach bude dobre využitý.

Ustredný výbor Československej kultúrnej spoločnosti touto cestou ešte raz srdečne ďakuje Státnemu divadlu z Martina za krásny dar.

BRONISLAV KNAPČIK

"Pošpinila som plátno na lehatku jahodové polievkou. Zatiaľ som nič nepoužívala — čakam pokyny."

Radím, aby ste pošpinené plátno namočili na niekoľko hodín do sadnutého mlieka. Keď bude sfarbené — vymeniť mlieko a opäť močiť niekoľko hodín. Po 24 hodinách látku vypláchnuť v lete nej vode a vyprať v prášku "Ixi". Škvŕna mala by sa stratit.

x x x

"Mám príliš vysoké a vôbec veľké čelo v porovnaní s úzkou, špicatou bradou, zdá sa mi, že každý učes je pre mňa zlý. Mohli by ste mi navrhnúť nejaký učes, vhodný pre môj zovňajšok?"

Radím vám, aby ste sa rozhodli pre učes s pútcom uprostred a ofinkou, na bokoch vlasy mätko zahnuté na tvár.

Vysoké čelo bude zakryté, a jeho šírka ako aj úzka brada budú tušované vlasmi na usiach. Na ofinku je treba vlasy zčesať od

vrchu hlavy pri samom putci, aby tvorili vlnu zakrivujúcu časť čela. Vlasy nesmiete tupirovať. Láhke "nadvihnutie" fryzúry získate, keď vykefujete vlasy opačným smerom ako sú natočené a date im patričný tvar jemným vyhľadnením len vrchnej vrstvy vlasov.

ODPOVEDÁME V NASIM ČITATEL'KAM

"Je pravdou, že jedovate huby líšia sa od jedlých chuťou — jedovate sú vraj vždy horké a páliace?"

Nie je to pravda, a skúšanie môže byť nebezpečné. Dokonca len malička čiastočka silne jedovatých húb, ktorá sa dostane do záživacieho ústrojenstva, môže spôsobiť nebezpečnú v následkoch otravu. Preto nesmieme sa zbierať, a tým viac skúšať huby, o kto-

rých určite nevieme, že sú jedlé. Prevarenie húb pred prípravou ich neodstraňuje jed. Otrava môže byť tiež spôsobená jedlými hubami, ak stali príliš dlho alebo boli skazené, po prípade ľahko hnilé.

x x x

"Kde sa mám obrátiť, aby som v koncerte na želanie poslal blahopriania pre môjho otca a koľko to stojí?"

Naklad za blahopriania vysielané v rádiom koncerte na želanie čími 70 zł. (alebo 140 zł, ak blahoprianie ma byť vysielané v termíne od dvoch týždňov, a nie mesačnom). Túto kvótu vplácame na konto NBP V Oddział Miejski W-wa 1529-93-635/10 — Koncert Zyczeń. Ustřížok spolu s menom a priezviskom ako aj adresou osoby, pre ktorú sú určené želania, ďalej text želaní zasielame na adresu: Polskie Radio; Koncert Zyczeń, Warszawa, ul. Kopernika 34.

ZEMPLÍN V ZELOVE

Druhý september... Oneskorené leto hojne osvetľuje všetko plným slnkom. Ulice Zelova sú prázdne, len pod malými stromkami sedia starší a zasľúžene odpočívajú. Mládež už je v školských laviciach, ostatní v práci. Normálny deň tohto kludného mestečka. Ale jedna osoba nema kedy si vydíchnuť. Je to sekretárka predsedu prezidia MRN Edwarda Karbowského. Hoci šéf nie je v kabinéte, lebo prednáša v škole, ona pracuje za dvoch a troch, vybavujúc zákazníkov. A zákazníci sú neobyklí. Prichádzajú len na chvíľu, berú listky, platia a odchádzajú. Už skoro päťstýkrát ruka sekretárky siaha po bločku a inkasuje peniaze. Niekoľko minút pred štvrtou všetko sa končí. Aj slnko menej hreje... Aj ulice sa zaľudnili. Aj sekretárka — verejný pracovník, likviduje svoju kasu. A o štvrtéj v sále kultúrneho domu hasnú svetlá.

Zelovčania — šesťsto osôb — dlhotrvajúcim potleskom vítajú hosťov. Slovenský súbor piesní a tancov ZEMPLÍN z Michaloviec, nachádzajúcich sa na východnom Slovensku. Tento súbor prišiel do Zelova z iniciatívy národného výboru a Obvodného výboru Československej kultúrnej spoločnosti. Nie je tu novým hosťom. Už pred dvomi rokmi získal si priazeň tunajších divákov, ktorí sa v tom vyznajú a sú veľmi preberčiví, ľudovou slovenskou piesňou a vynikajúcimi tancami. Tichnu potlesky

a všetcia plne dve hodiny prenášajú sa ďaleko odtiaľ, do krásnej krajiny — Slovenska. Krásnej nielen samotnou prírodou, ale aj ľudovou kultúrou podnes starostlivo kultivovanou. Hraje hudba a hoci nástrojov je veľa, melódiu hudie predovšetkým cimbál a prvé husle. Farebný pohľad, lebo kroje, krásne, slovenské, práve z okolia Zemplína lesknú sa a menia. Piesne ľahavé a veselé, harmonické a akrobatické tance dopĺňajú ešte plné autentizmu a veľmi vtipné pastierske hry a zábavy. Čo je to za súbor? Akí umelci, ktorí neprekročili ešte ani dvadsať rokov? Práve o tomto chcel by som napísať niekoľko slov, lebo sa mi zdá, že neoboznámení diváci sú presvedčení, že tí mladí chlapi a ešte mladšie dievčatá vykonávajú svoje povolanie. Že sa toto učili, že z toho žijú.

Ani nápad. Tento súbor je úplne ochotnícky a jeho členmi sú najmä učiteľia z Michaloviec. Motívy piesní, tancov a hudobné čerpa z oblasti východného Slovenska. Vedúcim súboru je Štefan Surmanek z národného výboru v Michalovciach. Súbor je veľmi aktívny. Každý rok zúčastňuje sa národnopísnych slávností vo Východnej, dáva veľa predstavení v teréne, bol v Maďarsku a na budúci rok cestuje na pozvanie do Švédska. Spojenie s Poľskom, konkrétne s lódzkým vojvodstvom bolo nadviazané pred niekoľkými rokmi. Tento rok zemplin-

PRE ROĽNÍKOV:

ZVÝŠENÉ CENY OBILIA

Koncom júla t.r. Ekonomický výbor rady ministrov schválil uznesenie o zvýšení cien obilia, ktoré dodávajú roľníci v rámci povinných dodávok, ako aj obilia kupovaného štátom na tzv. voľnom trhu. Priemerne zvýšenie cien obilia prekračuje 30%.

Ceny obilia dodávaného štátu v rámci povinných dodávok stúpili od 30 do 35 zl za každý q v pomere k cenám platným do 1. júla t.r. Roľníci, ktorí odovzdali obilie v rámci povinných dodávok pred 5. septembrom t.r. dostanu vyrovnanie, vyplývajúce z rozdielu medzi starými a novými cenami.

Po prvýkrát popri zavedenej kontraktácii pšenice minulý rok už teraz započnú sa práce pri kontraktácii žita, priemyselného ovsa a jačmeňa. Pôda určená pre kontraktáciu žita bude činiť v hospodárskom roku 1965/66 250 tis. ha, ovsu viac ako 20 tis. ha. Je to dôležitá najmä pre roľníkov hospodariacich na horšej pôde, to znamená aj v podhorských oblastiach. Cena tohto obilia dodaného štátu bude činiť 300 zl. za 1 q, to znamená, že sa zvyšuje pre žito z 220 zl. na 300 zl., ovsu z 230 zl. tiež na 300 zl.

Cena obilia predávaného štátu vo voľnom predaji bude sa rovnat cene kotraktovaného obilia.

Je nutné zdôrazniť, že pôda určená pre kotraktované 4 základné druhy obilia stúpne do roku 1970 na viac ako 700 tis. hektárov.

O týchto záležitostiach obsirne vpravil počas tohoročných dožínok, ktoré sa konali dňa 5. septembra t.r. na varšavskom štadióne, I. tajomník KC PZPR, súd. Władysław Gomułka.

NAŠA RECENZIA:

„UŽYTKOVANIE MLECZNE KRÓW“

O racionálnom krmení krav v období leta, jesene, zimy a jari, o používaní priemyselných miešaniiek, veľa sa píše a vraví.

V posledných rokoch správne sa propaguje zavedenie do jedálneho lístka rožného dobytka kŕmíniiek. Odporúčajú silážovanie krmív, štát vytvára podmienky pre stavbu silosov, zabezpečujú na tento účel patričný cement vzdorujúci kyselinám, ktoré sa vytvárajú pri procese fermentácie kŕmíniiek. Len roku 1964 súkromní roľníci vybudovali viac ako 88. tis. silosov, v I. štvrtroku 1965, viac ako 110. tisíc. Každý GS má rezervované, v súhlase s plánom, množstvo cementu. Tento rok bolo určené na stavbu silosových jam 390. tis. ton cementu, t.j. o 200 tis. ton viac ako minulý rok.

Avšak samotné krmenie krav bez patričného ošetrovania, nestačí. Napríklad, čo vie priemerný roľník alebo gazdina o ústrojenstve, ktoré vytvára mlieko? Asi nie príliš veľa. Preto je hodno siahnuť po zaujímavej knihe, ktorú nedávno vydal PWRiL v cene 32.- zl. p.n. „Užitkovanie mlieczne krów“ od J. Sońtu.

Kupujúci na trhu kravu najčastejšie hľadajú na to, aby mala veľké a plné vemeno. Takéto vemeno dá sa „urobiť“ dokonca aj krave, ktorá dáva malo mlieka, proste sa nedojej ráno keď ide na trh.

Je hodno zaznamenať, že aj vedcov a odborníkov krmenia zaujímalo to, aka je súvislosť medzi veľkosťou vemena a produkciou mlieka. Niekoľkí dokonca prevádzali podrobné výskumy a merania 85 krav rôznych druhov. Vemeno merali 6 týždňov po otelení 1—2 hodiny pred dojením. Merali obvod, dĺžku a šírku ako aj hĺbku vemena s tým, že posledné meranie konalo sa zvlášť pre každú kravu. Takéto výskumy prevádzali aj vedci v iných krajinách. Spoločný uzáver ku ktorému dospeli bol: veľkosť a stavba vemena je dedičnou vlastnosťou a má vplyv na produkciu mlieka.

Skúsené gazdine, ktoré veľa rokov doja kravy vedia, že niekedy, niekoľko hodín po dojení, na povrchu mlieka objavujú sa veľké modré škvrny. Niekedy tiež, niekoľko hodín po dojení, na povrchu mlieka vystupujú žlté škvrny. Niekedy je aj tak, že mlieko hustne, je sliznaté a nie príliš chutne vypadá. V dávnych časoch, a niekedy aj dnes ľudia sa nazdávajú, že zmeny tohto druhu v mlieku sú výsledkom pôsobnosti čarodejníka, ako ich voľakedy volali bosoriek. Liek hľadali v okádzaní krav zelinkami a zariekaní nešťastia.

Dnes uvedomelý roľník tomu neverí a vie, že zmeny tohto druhu sú následkom nárazy rôznymi baktériami vemena a nádob, v ktorých sa uschováva mlieko. O tom všetkom píše vo svojej knihe J. Sońta. Autor podrobne popisuje príčiny onemocenia ako aj spôsoby ako im predbiehať alebo ako postupovať v prípade keď spozorujeme niektorú z vad mlieka.

Je hodno túto knihu kúpiť, lebo nachádza sa v nej veľa praktických a užitočných rad pre chovateľov krav.

Z Michaloviec cestoval František Svetlák spolu so svojou jednotkou cez Podkarpatskú Rus do Poľska. Tuná v meste Stryju — hovorí — po prvýkrát mal som možnosť uvidieť ako žijú Poliaci pod nemeckou nadvládou. Deti žobrali o kúsok chleba. Urobilo to na mňa — konštatuje ďalej — strašný dojem.

Zo Stryja išli ďalej vlakom cez Tarnopol, Proskurov, Vinnicu, Kirovograd do Dnepropetrovska, a odtiaľ cez Melitopol, Alexandrovku do prístavného mesta Geničesku nad Azovským morom. Po ceste naskytla sa mu zase možnosť vidieť, ako zaobchádzajú Nemci so zajatými sovietskymi vojakmi. Na istej maličkovej stanici (asi 50 km za Stryjom smerom na Proskurov) vydával obed pre mužstvo. Prišli k nemu zajatci, ktorí pracovali na tejto stanici a prosili ho, aby im dal niečo „pokušať“.

Z PARTIZÁNSKÝCH SPOMIENOK

Dal im z toho, čo mu ostalo od obeda. Boli tak hladní, že jedli priam rukami. Uvidel to nemecký strážnik, rozbehol sa k nim a začal ich strašne biť pažbou pušky, až popadali na zem, ale s bitím ani vtedy neskončil. Na druhý deň už vyhlásili v dennom rozkaze, že vojaci nesmú nič dávať ani zajatcom ani ruským civilom. Nie iná situácia bola na iných miestach. Na stanici v Dnepropetrovske prišli k nám ženy a prosili nás, aby sme im dali trochu soli — vraví F. Svetlák — Všade kde boli Nemci, ľudia žili v strašnej biede, ba v núdzi — pokračuje ďalej.

Z Alexandrovky išli už peši do Geničesku, kde sa nachádzali zvyšky nemeckej pešej divízie po ústupe z Kaukazu. Nemci, pretože nedôverovali slovenským vojakom, poslali ich na také územie, ako je pri Azovskom mori.

V septembri roku 1943, keď sovietske vojská prelomili front pri meste Melitopol, jednotky rýchlejšej I. pešej divízie presunuli sa do oblasti Cherson. Do tejto divízie vchádzal dávny II. mikulášsky pluk, ktorý mal frontový názov „Matúš 4“. Skladal sa so slovenských vojakov a velil mu podplukovník Príkrylov. „Matúš 4“ skladal sa z I. pešej roty, II. pešej roty, III. guľometnej roty a IV. minometnej roty. František Svetlák bol kuchárom v III. guľometnej rote a slúžil v jej I. čete, ktorej veliteľom bol podporučík Mucha.

Podporučík Mucha povolaním učiteľ v rozhovore prejavoval vždy sympátiu k Sovietskemu sväzu. Počúval rozhlas a kedykoľvek, kde sa stretol so mnou hovoril mi, že Nemci prehrávajú vojnu a my prejdeme k ruským vojakom — pokračuje v rozhovore so mnou Svetlák.

— Lúto mi bolo odchádzať z Geničesku — hovorí a pokračuje — lebo som si zvykol na krásne Azovské more. Zvykol som si na prímorskú prírodu, zoznámil som sa s ľuďmi. Často sme sa stretávali, spomínali na svoj domov, a pritom sme sa rozprávali o politických udalostiach a c našom kapitánovi Nálepkevi, ktorý prešiel k ruským partizánom. Vedeli sme, že bojuje proti fašistom v Žitomirskej oblasti pri Ovruči, v partizánskej jednotke generála Saburova. Počuli sme tiež o partizánskych bojoch v Krymských lesoch, o ktorých nám rozprávala Nura Sviečková. Bola to 30-ročná žena, ktorej muž zahynul na fronte. Bývala na tej istej ulici, v Geničesku, na ktorej sa nachádzala vojenská kuchyňa. Vedomosti čerpala z rozhlasu a od iných civilov.

Ona im tiež doniesla zprávy od kamarátov, ktorí prešli k ruským partizánom a ktorí odkazovali ostatným vojakom, aby k nim prišli, že sa majú dobre, že bojujú proti Nemcom a že zanedlho príde koniec nemeckej nadvláde.

V tom čase už mnohí vojaci utekali k partizánom. Dozvedeli sme sa o tom predovšetkým z denného rozkazu — hovorí Svetlák. Čítali nám, že kto zbehne k partizánom, toho čaká smrť, kto by sa zasa opovážil odísť od svojej jednotky, bude postavený pred poľný súd.

Treba ešte na tomto mieste spomenúť, že medzi slovenskými vojakmi a obyvateľmi Geničesku veľmi rýchlo sa vytvorila družba. Slováci si získali dôveru ruského obyvateľstva a žili spolu ako dávni priatelia. Ruski civili veľmi často nemali čo jesť. Vtedy s pomocou prichádzali

im slovenskí vojaci, a to tým spôsobom, že sa delili s nimi tým, čo sami dostali. Ale mali tiež iné cesty. Vypisovali po slovensky ceduľky, išli s nimi k Nemcom, ktorí strážili skladišťa, brali od nich obilie alebo stravu a dávali to ruským ľuďom.

Ešte keď som bol v Geničesku — spomína náš krajan — počas prechádzky po stepi natrafil som na masové hroby. Pýtal som sa, čo je to za masakra a dozvedel som sa, že to Nemci povraždili geničeských Židov.

V tomto období sa v Geničesku skrývalo už veľa vojakov a civilov, niektorí utiekli k partizánom a tam vyčkávali príchod Cervejnej armády. Všetci túžili už len po jednom, aby čím skôr prejšť na sovietsku stranu. Vojaci, ktorým sa podarilo prejšť na druhú stranu, posielali svojim kamarátom, jednotkám pozdravy a navolávali ich, aby čím skôr k nim uprchli. Vedeli o tomto od tých, čo pracovali pri rádiostaniciach. Rádio moskovské a tiež londýnske podávali, že vojak takýto a takýto alebo takýto a takýto poddostojník či dôstojník pozdravuje z druhej strany kamarátov, svoju jednotku, aby hodili zbraň a prešli k ruským vojskám.

Neskôr, po ústupe z Geničesku, zasadili slovenské jednotky pri Tureckom vale pri meste Perekope, ale tu už z nášho práporu „Matúš 4“ ako tiež z mojej čaty nemali veľký osoh. Nemali z vojakov osoh, lebo tí si robili z Nemcov posmech, prezývali ich Švábmi a hovorievali „Švábim alles kaput“ (Nemci všetci koniec) — takto vraví ďalej F. Svetlák.

Istého dňa zvolali veliteľia svoje čaty a povedali vojakom, aby nestrieľali do ruských vojsk. To isté povedal svojim vojakom I. čaty, ktorá vchádzala do III. guľometnej roty „Matúša 4“ podporučík Mucha. Svetlákovi kázal ešte doviest stravu pre mužstvo, čo aj urobil, ale už ju nevydal, lebo sovietske vojská začali už útok. Bol to rýchly ruský klinový úder. Behom dvoch týždňov postúpili ruské vojská 250 km do hĺbky. Rusi nás obklopovali zo všetkých strán a mi sme prechádzali k nim; Slovákov prešlo na sovietsku stranu okolo 3 tisíc. Z nich bolo neskoršie zorganizovaný desant v Jefri-move, v oblasti Tula.

(Pokračovanie v budúcom čísle)
INK.

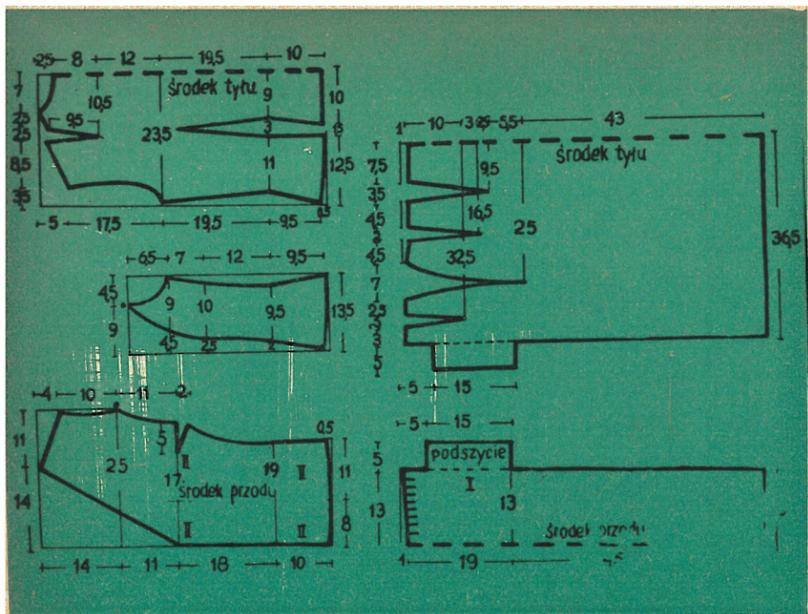

ský súbor vystupuje pod patronátom lódzkich družstevníkov. Súbor, ktorý je v Poľsku od 28. augusta veľakrát vystupoval v Piotrkowie, Spale, Tomaszowie, Łasku, Pabianicach, Wieluniu, no a samozrejme tu, v Zelove. Všade sále boli prepĺnené, všade sprevádzala súbor srdečnosť a poľské pohostinstvo. Ale tu, v Zelove bolo ešte skrášlené sympatiou českej menšiny.

Po vystupení členovia súboru ešte unavení a s kropajami potu na tvarach, ale veselí, vošli do Besedy Československej kultúrnej spoločnosti. Sadli k stolom pri predstaviteloch národného výboru a Obvodného výboru CsKS v Zelove. Zazneli piesne, sypali sa prípitky. Len škoda, že čas tak rýchle utekal. Lebo v Łasku čakali ďalší diváci. Zaspievali si spoločne „Sto lat“, „Tancuj, tancuj vykrúcaj“ a povedali si — dovidenia.

Po návšteve súboru Zemplín ostali milé spomienky. Organizátorom tohto veľmi vydareného podujatia patri uznanie a potlesk taký, akým odmeňovali dobrý a atraktívny program tohto súboru. Dá sa povedať, že v Zelove toto vystúpenie zahájilo kultúrnu sezónu. Tešíme sa, že veľkým vkladom prispel k tomu Obvodný výbor Československej kultúrnej spoločnosti.

MARIAN KASKIEWICZ

PREŠIVAME

Komplet ktorý vidíme na fotografii, môžeme prešit zo starého kabáta alebo kostýmu. Komplet má sukňu a vestu. Vesta, bez goliera a rukávov, s hlbokým špicatým výstrihom je zapínaná na štyri gombíky v dvoch radoch. Sukňa je jednoduchá, v páse vzađu dopasovaná zášívkami, vpredu — mierne zberaná. Vrecká umiestené v švach vpredu sú zapínané na gombíky.

Pre uľahčenie šitia tým čitateľkam, ktoré majú podobné rozmery, prinášame strih vesty a sukne. Strih vesty je pripravený na postavu s rozmerom 87 cm v prsiach, strih sukne na rozmer v bokoch 94 cm.

Po vystrihnutí prišijeme naľahko vestu aj sukňu. Oblečieme si ju a keď je vyhovujúca, zošijeme. Švy rozžehlíme. Výstrih pri krku a pod pazuchami podšijeme kúskami látky alebo stužky presne podľa rozmeru. Dierky urobíme podšivané. Vestu môžeme ušiť s podšívku.

V sukni zošívame zášívky a švy spredu až po vrecká. Švy rozžehlíme. Na otvorených okrajoch vreciek robíme dierky. Potom okraje podšívame kusom tej istej látky. Zehlíme. Okraje švov spájame v páse a stred naberame, dopasovávajúc do výmeru drieku. Do vypracovaných vreciek prišívame vreckúško z podšívky, prechádzajúce cez reľý pred sukne.

Zapínanie sukne robíme na ľavej strane, všívame zips na boku, alebo na ľavej strane, celkom vpredu v záhybe. Lenže vtedy lepší je nie zips len zapínanie na patentky v dĺžke asi 5 cm od vrecka po driek. Sukňu v drieku všívame do opaska.

ĽETROVANIE DETSKEJ BIELIZNE

Hygiene dieťaťa i detskej bielizne treba venovať nemalú pozornosť. Prvou úlohou matky je dôkladne vyprať a vyvarit všetku bielizeň ešte pred použitím.

Prvým detským oblečením býva jemná biela plátenná košieľka, plienky kabátik, plienka a zavinovačka. Najpraktickejšia zavinovačka je z bieleho tenšieho plátna, bez zbytočných hustých čipkovaných ozdôb, ktoré iba tlačia hlavičku malého dieťaťa a okrem toho sa pomerne ťažko žehlí a perú. Podobne je to i s košieľkami a kabátikmi, ktoré majú byť jednoduché, aby sme ich mohli ľahko prať a žehliť.

Veľmi praktické sú dvojité plienky, tzv. Tetraplienky, ktoré dobre sajú vlhkosť, dobre sa perú a vyvárajú. Nevhodné plienky sú z tenkého plátna, ktoré svojimi chlpkami — hlavne keď sú mokré — dráždia jemnú detskú pokožku a tvoria na tele dieťaťa červené fľaky.

Plienka je najdôležitejšou súčasťou detskej výbavičky. Aby mohla dobre plniť svoju úlohu, je potrebné starať sa sústavne o jej čistotu. Je dobre, keď ju vymieňame dieťaťu pravidelne pred každým dojením. Vždy, keď dieťa kričí, pozrime sa, či nie je mokré. Ani v noci ho nesmieme ne-

chať v mokrých plienkach, aby si nezvyklo na nečistotu.

Na znečistené plienky si pripravíme vhodnú nádobu, najlepšie vedro so studenou vodou. Do nej vkladáme vlhké plienky, ktoré sa potom aj dobre perú. Ak sú veľmi znečistené, vyplakáme ich osobitne a až potom ich vkladáme do vedra medzi ostatné. Kým je dieťa malé, perieme ich každý deň a podľa možnosti ráno, aby sa plienky mohli vysušiť cez deň na slnku. Plienky perieme v horúcej vode, do ktorej pridáme prášky s bieliacou vlastnosťou a potom ich vyvaríme v osobitnej nádobe.

Podobne ako plienky perieme i detské košieľky a kabátiky. Po vysušení ich žehlíme horúcou žehličkou. Spočiatku — asi tak do troch, štyroch mesiacov — odporúčame žehliť i plienky. Žehlením sa plienka zmäkčí a je to výborné opatrenie proti choroboplodným zárodkom, ktoré žehlička zničí. Vlnené kabátiky a čiapky perieme v FF alebo v mydlových vložkách. Perieme i plákame ich vo vode rovnakej teploty — asi 45 stupňov Celzia. Po vyplákaní ich sušíme suchým uterákom, upravíme ich do pôvodného tvaru a dosušíme na rovnej doske. Hladíme ich cez vlhkú bielu handru.

PRAKTICKÉ RADY

Neprijemnú vôňu zo zatiiek z termofórov najľahšie odstránime ak ich chvíľu povaríme vo vode s pridaním sódy bikarbóny.

Uharky skôr sa zakväsia, ak do roztoku vody so soľou pridáme lyžičku medu.

Škrvny od rúzu najľahšie odstránime spiritusom. Veľké a staré škrvny natierame skôr glycerínom, potom teplou vodou a len potom spiritusom.

ODPORÚČAME SUKNE

Šikovnú, dobre ušitú sukňu zo solídnej látky nosíme po celý rok.

Tohoročná, jesennozimná móda odporúča naďalej sukne z tweedov, károvaných, pepitových a iných. Fazóny sú rôzne, ale ich spoločným znakom je trochu znížený pás.

● Sukňa č. 1 výborne maskuje príliš silné boky.

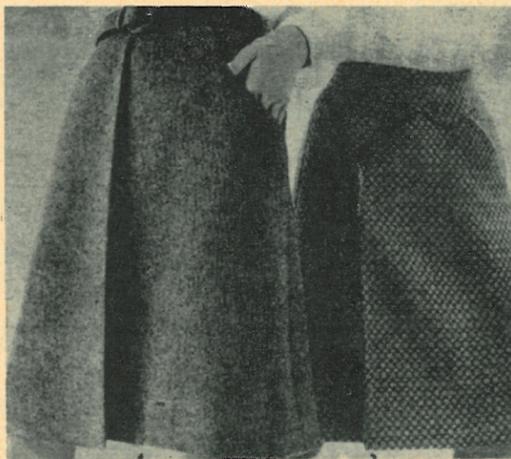
● Sukňa č. 2 má strih, ktorý robí postavu štíhlejšou.

● Sukňu č. 3 odporúčame pre veľmi vysoké a štíhle osoby.

● Sukňa č. 4 má strih výrazne zoštíhľujúci.

● Sukňa č. 5 je predovšetkým určená pre ženy, ktoré majú veľmi štíhly driek a pomerne široké bedrá. Záhyby hore po oboch stranách zatienujú disproporcie.

● Sukňu č. 6 odporúčame veľmi štíhlym ženám.

4

5

6

ZÁHADNÍ OBŘI

Zijú ešte na svete neznáme národy? Samozrejme, starenka Zem má predsa stále ešte veľa bielych škrvn — obrovských panenských území, ktoré stále čakajú na vedecké výskumy. Pre príklad, v poslednom čase dvaja výskumníci, Orlando a Claudio Villasboas stretli v útrobach brazílskej džungle člena indiánskeho kmeňa, s ktorým sa ešte nikdy nikto nestretol. Tajomného obyvateľa interieru, charakterizujúceho sa v pomere k iným ľuďom pralesa, gigantickým vzrastom 203 centimetrov, vzali do zajatia počas poľovačky indiáni z kmeňa Xingu a priviedli ho do svojej dedinky, kde sa s ním po prvýkrát stretli vedci. Zajatca vravel neznámym dialektom, ale podarilo sa

ustáliť, že jeho kmeň sa menuje Krem Akorore, býva ďaleko za riekou Kuluene, a medzi jeho súkmeňovcami sú mnohí takí ako on, ktorí sa môžu pochváliť ešte vyšším vzrastom. Bratia Villasboas chcu, za pomoci zajatca, vyhľadať tento neobvyklý kmeň Indianov. Najskôr je však treba nadviazať priateľské styky s dvomi kmeňmi na zapád od rieky Xingu, ktoré zatiaľ pozorovali len z lietadla. Všetkých cudzincov, ktorí sa doteraz pokúšali prejsť cez toto územie, vždy vítal dážd' strel. Ak by sa nepodarilo získať ich dôveru, Villasboasovia chcu vybudovať v džungli malé letecké základne a vysleďovať sídliska Krem Akorore zo vzduchu.

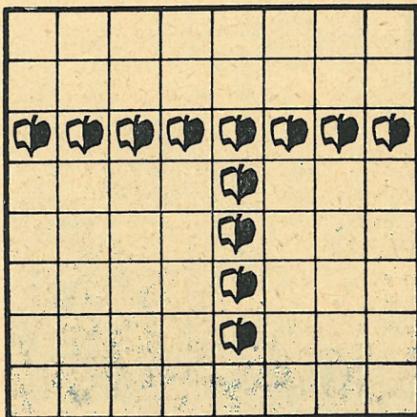
VENOVANIE

Ja na tomto mieste Zeme so srdcom, ktoré už dávno kleplo prvýkrát a ktosi iný na inom mieste sveta so srdcom, ktoré už dávno kleplo prvýkrát máme spoločné myšlienky rovnakú báseň a rovnaký strach

Mali by sme si vymeniť tieto slová aby sme si nemuseli vymieňať hory ktoré milujeme stromy ktoré milujeme rieky ktoré milujeme dym z vlasov ktoré milujeme a oheň ktorý sme v spoločnom strachu ukradli bohom

Mali by sme sa dorozumieť pokiaľ sme schopní lásky

MIKULÁS KOVÁČ

ŠTYRIA BRATIA

V jednom malom mestečku žili štyria bratia. Jednému hovorili Pekný, druhému Veselý, tretiemu Vysoký a štvrtému Modrooký. Vysoký piekol výborný chlieb, Pekný šil šaty, Modrooký stavil domy a Veselý neobyčajne pekne spieval. Každý bol majstrom svojej práce a v mestečku si ich všetci vážili. Ale bratia si mysleli, že ľudia majú najradšej Veselého, ktorý tak pekne spieval, a začali mu závidieť.

— To je nespravodlivé. My v potu tváre pracujeme a on len celé dni spieva piesne. Ako sa mu dobre žije!

A tak Vysoký prestal piecť chlieb, Modrooký prestal stavať dom, Pekný odhodil ihlu a náprstok a nič nerobil.

Chceme tiež spievať, veď to nie je žiadne umenie. Naučme sa každý nejakú pieseň!

A začali vymýšľať pieseň. Zatiaľ čas utekal. Ľudia začali byť neteprzliví.

— Niet chleba!

— Kto nám ušije šaty na svadbu?

— Kedy Modrooký dokončí nový dom? Zatiaľ traja bratia vymýšľali pieseň.

— Už to mám! — povedal Modrooký. — Budeme spievať tak, ako spievajúci vtáci.

— Ki-ki-ri-ki-í! — zakričal Modrooký.

— Čik-čirik! — zapišťal Vysoký.

— Ku-ku, ku-ku! — volal Pekný.

Ľudia sa zbehli a začali sa im posmievať. Prišiel aj štvrtý brat — Veselý a začal spievať. Ihneď zmizol všetok hnev, všetci stíchli a počúvali.

Bratia povedali: — Áno, náš brat naozaj spieva tak ako nikto iný!

Hanbili sa, že závideli svojmu bratovi a že tak dlho zaháľali. Modrooký sa dal do práce a tehly len tak lietali. Pekný ušil prekrásne svadobné šaty a Vysoký upiekol taký chlieb, aký ešte nikdy v mestečku nejedli.

V TIPY

Ziak dostal do žiackej knižky poznámku: "Cez hodinu som vyrusoval" — podpísaný učiteľ.

Odpoved' od rodiča: "Keď vyrusuje učiteľ, ako sa majú chovať žiaci — podpísaný rodič."

X X X

Chlapci sa chvália, kde má kto dedka: — Ja mám dedka na dedine, — hovorí Ivan. — A ja mám dedka pri mŕi, — rečie Janko. — Ale ja mám dedka v penzi, — víťazoslavno kričí Joško.

HÁDANKY NAŠ KVIZ

1. Ak určité číslo zväčšíš o 6 a násobíš 9, dostaneš 90. Ktoré je to číslo?
2. Ktorý z národov na svete je najpočetnejší a koľko miliónov obyvateľov má?
3. Ako sa volá strom, ktorého listy sú hlavnou potravou pre hodvábníka?

Ak máte poruke mätku ceruzku, gumu a trochu trpezlivosti, celkom určite sa vám podarí rozdeliť štvorec na štyri úplne rovnaké diely tak, aby v každom boli vždy len tri lístočky. A teraz to skúste sami! Odpovede pošlite na adresu redakcie do 20. októbra. Ak nechcete strihať časopis, stačí, ak situáciu prekreslíte na korešpondenčný listok.

KALENDÁR

SLNCA

Východ

Západ

1. októbra 5. hod. 36. min. 17. hod. 14. min.
15. októbra 6. hod. 00. min. 16. hod. 42. min.

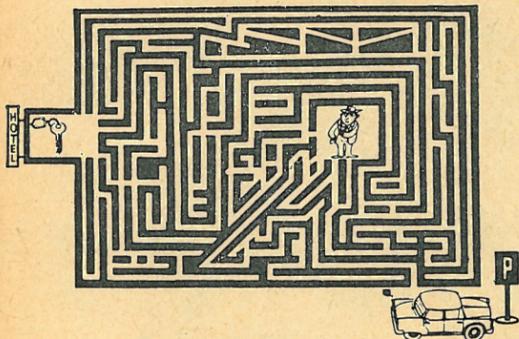
MESIACA

1. októbra 13. hod. 13. min. 20. hod. 24. min.
15. októbra 19. hod. 13. min. 11. hod. 44. min.
Nový mesiac 1. októbra
Prvá štvrt 2. októbra
Plný mesiac 10. októbra
Posledná štvrt 18. októbra

				P	S	N
P	W	S	C	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

NAŠA HÁDANKA

Pán Martin postavil svoj voz na parkovišti a keď sa k nemu vracial spozoroval, že zabudol v hoteli kľúčik. Musí sa opäť vrátiť do hotela a potom spať k vozu. Má len jednu cestu. Ak ju najde behom dvoch minút — máte dobrú hlavu.

Odpovede pošlite na adresu redakcie do 20. októbra t.r.

HUMOR

PRAVDORAVNÝ — Prišiel na trhu k predávčovi rýb zákazník a vraví mu:

"Prosím vás, zoberte do ruky dve poriadne štuky a hod'te mi ich..."

"Hodit? A to už prečo?"

"Pozrite sa, ja som veľmi pravdovravný človek, ale pomerne slabý rybár. Chceme žene povedať, že mi štuky skákali do rúk, a nekľamať pri tom..."

AJ TAK SA DÁ — "Počula si, Lila sa vydáva za röntgenológa..."

"Pravdepodobne iba ten mohol v nej vôbec čosi nájsť!"

POKROK — Vraví dievča svojmu mládenčovi:

"Počuj, voľakedy si mi povedal, že som tvoj celý svet..."

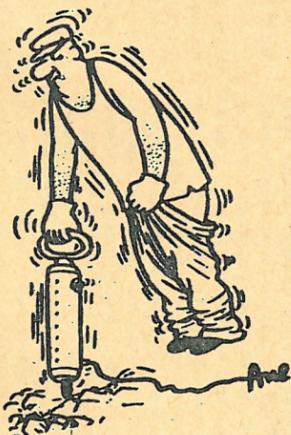
"To je pravda," odpovie mládenec, "ibaže odvtedy sa moje zemepisné znalosti poriadne rozšírili!"

NÁROKY — Sofér kričí od volantu na chodca, ktorého zrazil na zem:

"Keď ste už tam dolu, pozrite sa pod voz, či sa čosi nezlomilo..."

(Zo sovietskeho humoru)

STAROSTI S TECHNIKOU

RADY + PORADY + RADY + PORADY + RADY

NIKTÓRE ZASADY PRAVA CYVILNEHO V DZIEDZINIE OBOWIAZKU ODSZKODOVANIA

W zväzku z szeregim pytań, zawartych w listach czytelników na temat obowiązków zapłaty odszkodowania za szkody wywołane działaniem osób, zwierząt, lub sił przyrody, podajemy poniżej podstawowe zasady polskiego ustawodawstwa cywilnego w tym zakresie:

Obowiązek odszkodowania może wynikać z umowy wzgl. też z t.zw. „czynu niedozwolonego”. W tym ostatnim zakresie obowiązuje generalna zasada, że kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Za szkodę odpowie-

dzialny jest przy tym nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody naklonił (podżegacz) albo był jej pomocny (pomocnik) a wreszcie ten kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Osoba działająca w obronie koniecznej, odpierając bezpośrednio i bezprawnym zamach na jakiegokolwiek dobro własne lub innej osoby, nie odpowiada za szkodę wyrządzoną napastnikowi. Np. osoba X napadła

Y z nożem w rękę, którym usiłowała Y przebić. Y w czasie ataku odepchnął X który upadł i w czasie upadku zlał sobie rękę. Ponieważ Y działał w obronie koniecznej, odpierając bezprawnym, bezpośrednim atak X-a — nie będzie płacił odszkodowania tytułem kosztów leczenia X-a i zadane go mu bólu fizycznego.

Również nie odpowiada za szkodę kto zniszczył lub uszkodził cudzą rzecz albo zabił lub zranił cudze zwierzę w celu odwrócenia od siebie lub innych niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia — pod warunkiem jednak, że sam niebezpieczeństwa nie wywołał, a niebezpieczeństwu inaczej nie można było zapobiec a nadto jeżeli ratowane dobro

jest w sposób oczywisty ważniejsze aniżeli dobro naruszone. Np. nie będzie płacił odszkodowania za zabicie cudzego psa, ten kto zabił go w czasie bezpośredniego ataku psa a nie mógł zaś ratować się innym sposobem. Natomiast w inny sposób będzie musiał płacić odszkodowanie, kto wprawdzie został przez psa zaatakowany, jednak sam atak ten wywołał przez uprzednie podrażnienie psa. Jeżeli pies zaatakował nie człowieka, a np. kurę wówczas zabicie psa przez właściciela kury nie będzie jednak usprawiedliwione — z uwagi na mniejszą wartość kury (ratowanego dobra) od wartości psa (dobra naruszonego).

MEC. W. FERFET

SCHORZENIA PASOŻYTNICZE ZWIERZĄT

GLISTNICA ZREBIĄT

Glistnica zrzebiąt wywołwana jest przez t.zw. nicienie glist końskich pasyżytujących w jelicie cienkim. Jest to duża biaława glista, bardzo rozpowszechniona w przyrodzie. Jaja świeżo wydalone z kałem nie są groźne. Dopiero po upływie 7—8 dni po wydaleniu z kałem na zewnątrz, jajo ma całkowicie wykształconą larwę i wtedy jest groźne dla zrzebiat. Zараżenie następuje drogą pokarmową. Oseski mogą zarazić się ssąc matkę, której skóra wymienia jest powalana kałem. Zródłem zakażeń są często brudne wodopoje, karma lub ściółka. Wiadra zanieczyszczone kałem wprowadzone do studni mogą rozpowszechnić jaja glist w wodzie i przyczynić się do zakażenia zrzebiat.

Na tle wędrówki larw glist w organizmie opisywane są przypadki schorzeń wątroby lub płuc u zrzebiat. Przy obecności glist w płucach, na 9-20 dzień pojawia się kaszel. W następstwie nagromadzenia się glist w jelicie, występuje chudnięcie, zahamowanie wzrostu, osłabienie i posmutnienie zrzebiat, które nie wykazuje normalnego ruchu i wesołości. Apetyt jest słaby, błony śluzowe w oczach i pysku blade, włos matowy. Występuje liżawość, bóle morzyskowe, zaparcia na przemian z trudno dającą się powstrzymać biegunką oraz charakterystyczne odbijanie. Występują również objawy nerwowe, skurcze epileptyczne, porażenie i śpiączka. W leczeniu stosuje się szereg leków takich jak Płyn Fowiera, olejki komosy piżmowej itp., które muszą być dozowane przez lekarza ze względu na to, że są silnie trujące. Wszystkie te środki nie zabijają jaj glist, lecz tylko dorosłe osobniki, dlatego też w czasie i po odrobaczeniu należy kał skrupulatnie zbierać i zarażać palić.

u wszystkich nastroszenie i szorstkość włosa, chudnięcie i niedokrwiłość. Leczenie tego rodzaju schorzenia polega na 36-godzinnej głodowce i podaniu środka przeczyszczającego a potem olejku terpentynowego lub kamali.

TASIEMCZYCA ZREBIĄT

Wywołwana przez robaki płaskie, w odróżnieniu od glist, które są kształtu obłego. W następstwie nagromadzenia się tasiemców w jelicach zrzebiat, występują przewlekłe zaburzenia jelitowe, bóle morzyskowe, często zapalenie otrzewnej a

Skuteczna jest następująca kuracja:

Paproc samczą zadaje się zrzebiatom 5—7 miesięcznym w ilości 5,0—7,0; zrzebiatom 8—12 miesięcznym w ilości 8,0—10,0 zrzebiatom powyżej 1 roku — 10,0—12,0. Przed odrobaczeniem głodzi się zwierzę 15—18 godzin. W dwie godziny po zadaniu leku podaje się 200,0—300,0 g soli Glauberskiej lub gorzkiej w 2—3 litrach wody. W gospodarstwach zarażonych tym tasiemcem przeprowadza się odrobaczenie dwukrotnie w roku, na wiosnę i w jesieni.

Dr HENRYK MAĆZKA

ZEMIAKOVÁ POLIEVKA S HUBAMI

Rozpočet pre 4 osoby: Voda, soľ, 40 dkg zemiakov, 1 dkg sušených alebo 8 dkg čerstvých húb, 2 dkg masti, 4 dkg múky, 2 dkg cibule, strúčik cesnaku, majorán, tľené čierne korenie, tľená rasca, posekaný zelený petržlen.

Prebraté, umyté a vriacou vodou sparené sušené huby nadrobno posekámé a dáme variť do osolenej studenej vody. Asi po polhodinovom varení pridáme očistené, na kocky pokrájané zemiaky. Z masti a múky pripravíme ružový zápražku, do ktorej zamiešame postrúhanú cibuľku a zalejeme vodou. Prilejeme ju do variacích sa zemiakov a necháme dovariť. Nakoniec okoreníme podľa chuti tľeným čiernym korením, tľenou rascou, majoránom, rozotretým cesnakom a posekaným zeleným petržlenom.

HOVÁDZI PERKELT

Rozpočet pre 4 osoby: 32 dkg hovädzieho mäsa, 4 dkg masti, 8 dkg cibule, červená sladká paprika, 2 kusy zelenej papriky, voda, soľ, 5 dkg čerstvých paradajok.

Nadrobno posekanú cibuľku upražíme na masti doružova. Pridáme červenú sladkú papriku, na kocky pokrájané mäso, osolíme, podlejeme vodou a dusíme. Neskoršie pridáme

umyté pokrájané paradajky, alebo trochu paradajkového pretlaku. Do hotovej šťavy dáme zelenú papriku pokrájanú na tenké kolieska. Podávame so zemiakmi.

STEFANSKÁ PEČIENKA

Rozpočet pre 4 osoby: 40 dkg hovädzieho mäsa (zo zadnej časti), 2 vajcia, soľ, korenie, 4 dkg masti, 5 dkg cibule, 5 dkg paradajkového pretlaku, 2 dkg múky, voda.

Do očisteného mäsa zo zadnej časti urobíme nožom otvor, do ktorého vtláčime na tvrdo uvarené vajcia. Otvor zapneme drievkom. Mäso vložíme na pokrájanú cibuľku, opečieme, podlievame vodou, potom pridáme soľ, paradajkový pretlak, korenie a dusíme. Mäkké mäso vyberieme, šťavu zahustíme múkou a povaríme. Pokrájané mäso polejeme precedenou šťavou.

ZAJAC NA ŠMOTANE

Rozpočet pre 4 osoby: 1 zadná časť zo zajaca, 10 dkg údenej slaniny, 2 dkg masti, 8 dkg

koreňovej zeleniny (mrkva, zeler, petržlen), 4 dkg cibule, voda, soľ, 2 dl kyslej smotany, 2 dkg hladkej múky, tľené čierne korenie, bobkový list, 1/2 dl červeného vína, citrónová šťava.

Zadnú časť odležaného a očisteného zajaca poprefahujeme prúžkami údenej slaniny. Na masti opražíme pokrájanú očistenú koreňovú zeleninu a cibuľku. Pridáme zajaca a bobkový list. Podlejeme vodou a dáme piecť do rúry. Za pečenia podlievame vodou. Mäkké mäso vyberieme a šťavu zalejeme smotanou, v ktorej sme rozhabarkovali víno a citrónovú šťavu alebo trochu octu. Mäso podávame s ryžou, haluškami, knedľami, zemiakmi alebo kroketami.

BUDAPEŠTIANSKE REZY "ZERBO"

Rozpočet pre viac osôb: 25 dkg múky, 12 dkg margarínu, 3 dkg práškového cukru, 2/3 vajčička, 1 žltok, 1/2 dkg droždia do 2 lyžíc mlieka, jedlá sóda na konček noža. Plnka: 12 dkg orechov, 12 dkg cukru, 1 lyžica vody, citrónová kôra, marmeláda.

Uvedené prísady znesieme a cesto rozdelíme na tri častky. Každú časťku rozgúľame. Prvú

časťku dáme na plech, potrieme najprv tenkou vrstvou ribezového alebo iného lekváru, na to dáme orechovú plnku, ktorú si pripravíme tak, že uvaríme hustý sirup z 12 dkg cukru a lyžice vody, do toho pridáme zomleté orechy a citrónovú kôru. Prikrývame druhou časťkou cesta, tú opäť potrieme lekvárom a orechovou plnkou a konečne prikrývame tenkou vrstvou cesta. Vrchnú časť cesta vidličkou poprepichujeme, aby sa nenadula. Po upečení pocukrieme čokoládovou polevou.

KAKAOVÉ REZY SO ZEMIAKMI

Rozpočet pre viac osôb: 8 dkg masti, 15 dkg cukru, 1 vajce, 1 dkg kakaa, trochu jedlej sódy, 2 lyžice rumu, 13 dkg zrne zemiakov a krupicovú múku, 8 dkg marmelády, 5 dkg orechov.

Masť vymiešame s práškovým cukrom a vajcom. Pridáme kakao, v rume rozpustíme jedlú sódu, pretlačené uvarené zemiaky a krupicovú múku. Všetko dobre premiešame a rozotrieme na vymastený a múkou posypaný plech. Upečené potrieme marmeládou, posypeme posekanými orechami a pokrájame na rezy. Počieme v stredne teplej rúre.

NEVIETE AKO SI PORADIŤ V RÔZNYCH ŤAŽKOSTIACH A ZNEPOKOJUJÚCICH VÁS ZÁLEŽITOSTIACH? PÍŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA „ŽIVOT” — WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I p. NA OTÁZKY BUDEME ODPOVEDAŤ V TLAČI A PÍ SOMNE.

ŽIVOT CZASOPISMO SPOŁECZNO KULTURALNE

Czechosłowackiego Stowarzyszenia Kulturalnego Redaguje Kolegium. Redaktor Naczelny — Adam Chalupiec. — Z-ca Red. Nacz. — Marian Kaśkiewicz. Opracowanie techniczne — Jerzy Nocuń. Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „PRASA KRAJOWA” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12. tel. 25-24-11. ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37. TEL: 21-15-41, 23-22-81. Zamówienia i przedpłaty na prenumeratę przyjmują do dnia 10 miesiąca poprzedzającego kwartał — urzędy pocztowe, listonosze i placówki „RUCHU”. Można również zaprenumerować pismo dokonując wpłaty na konto PKO nr 1-6-100020 CKPiW „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23 Ceny prenumeraty: kwart: 3 zł., półroczna: 6 zł. roczna 12 zł. Prenumerata za granicą o 40% wyższa. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, nr konta PKO 1-6-100024 nr tel. 20-46-88. Egzemplarze numerów zdezaktualizowanych można nabyć w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto PKO Nr 114-6-700041 VII O/M Warszawa. Oddano do składu 30.VII.1965. Podpisano do druku 26.VIII.1965.

Druk. Zakłady Graficzne RSW „Prasa”, Warszawa ul. Smolna 12. Zam. 1127. E-16.

POD SKALNÁTYM DEVÍNOM

Osemnásť kilometrov na západ od Bratislavy dosť hore a majestätne stia morný vlnár dvíhajú sa zručnými perly slovenských hrádov — Devína. Zo svojho skalnatého vrchola Bielých Karpat v podobe uzavretého trojuholníka omývaného z jednej strany vodami plávajúceho Dunaja a z druhej modrovodej Moravy, ktorá prave tu vteká do Dunaja, devínsky hrad hrdo hľadí na hrebene hôr a na vlnice sa medzi nimi údolia.

Nevieme kto nosil stavivo do závravných výšok a kto spojil kameň v obranné múry. Počiatky hradu sa strácajú v tme dávno. Už dávno pred Veľkomoravskou ríšou, ešte pred prvým slovenským štátom — Samovou ríšou — Rimania si tu postavili vojenskú stanicu. Ležala pri križovatkách významnej podunajskej cesty a cesty smerujúcej od Jadrana proti toku rieky Morava k Balcickému moru. Zachované kvádre z múrov vo východnej časti hradu, za slovenským pohrebiskom sú podnes označené ako základy stanicie rímskej légie z II. storočia nášho letopočtu, ktorá mala svoje sídlo ležiace na prvom brehu Dunaja, oproti Devínu.

Keď asi pred 1600 rokmi rímske pánsťvo zaniklo a začalo sa stábovanie národov, veľká vlna Slovanov ťočí sa od Odry a Dnepru na juh, prelieva sa cez Karpaty, zaliava územie až po Balkány a Dalmatsko nad Jadranom. V tomto období do údolia Dunaja prichádzajú Slovania a obsadzujú na trvalo toto strategicky veľmi významné devínske okolie.

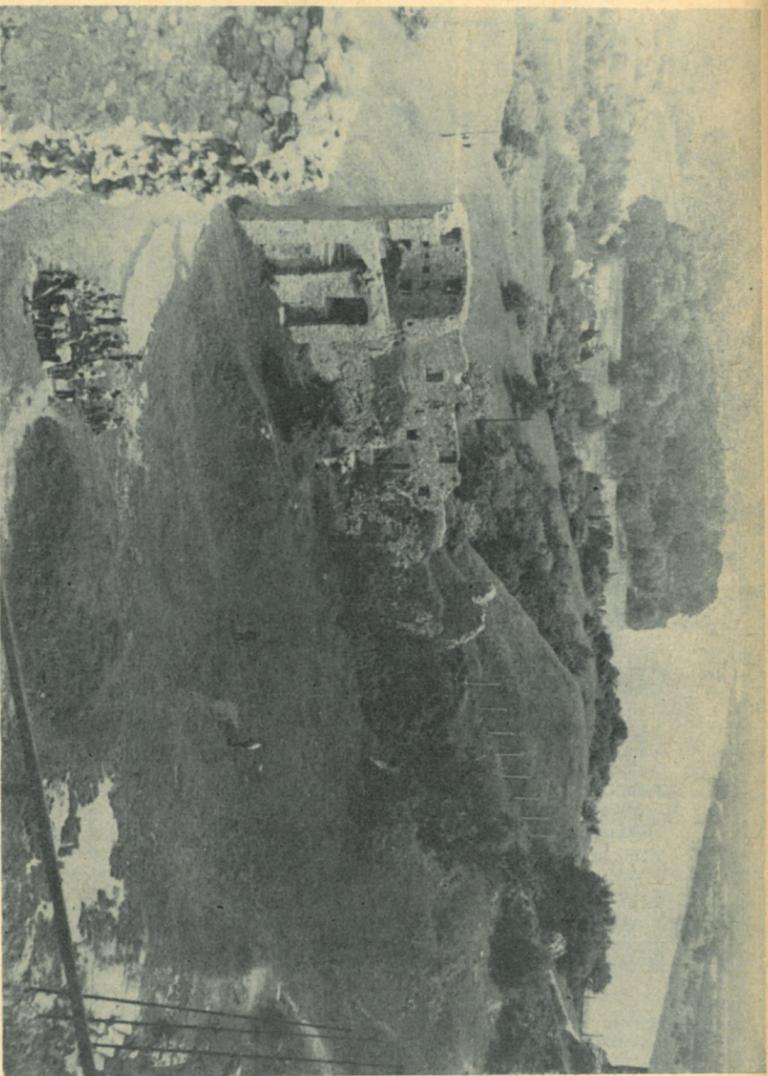
Niekoľko v 6. storočí, keď pravdepodobne štíhli tu spomínaný knieža Samo, ktorý s veľkým slovenským vojskom porazil roku 623 nájazd od Juhu Avarov, Slovania mali tu už svoje prvé opevnenie. Síce boli to primitívne a jednoduché opevnenia: násypy, prílepkový, zašitý z košatín a kôlov, ale vtedajšej dobe zodpovedajúce. Samova ríša odrazila niekoľko vpádov Avarov, ale aj silné tlaky germanskej ríše Frankov. Spomínajú o tom vtedajšie kroniky franského kráľovstva z roku 631.

Potom, už v 9. stor. keď zliečenie Moravskeho a Nitrianskeho kniežatstva vytvorili mohutný feudálny štát — ktorý stahol až po Krakov — Veľkomoravskú ríšu, vznikajúci sa na vrchole skalnateho Bradla opevnený hrubými múrami a priekopami devínsky hrad stal sa strediskom tejto ríše. Tu štíhli veľkomoravský panovník Mojmir a Rasislav. O ňom spomína prvá písana zpráva v sívečských letopisoch fudského kniežata roku 864, kedy to "franský kráľ Ludovít s veľkou vojenskou silou obkolesil Rasislava v meste, ktoré sa v reči onoho národa "Dovinou" t.j. dievčatom nazýva". Na tom hrade štíhli tiež slávny knieža Svätopluk, ktorý roku 871 porazil nájazd Frankov.

V tom období Devín spolu s hradiskom na Bratislavskom hrade a s hradiskami na Devínskej Kobyle a v Devínskej Novej Vsi tvorili neobytným Bratislavskú bránu, ktorá Veľkomoravskú ríšu chránila proti franským útokom.

Stadial, aby sa brániť pred politickou expanziou germanských kresťanských misij poslancov na slovenské územie cez Franskú ríšu, ktoré mali prinútiť Nitrianske a Moravské kniežatstvo ku germským Frankom, knieža Rasislav povolal slovenskú misiu bratov Konstantina a Metóda. Táto misia dala sa do služieb veľkej Moravy proti prenikaniu západných vplyvov, hlásala svojou staroslovenskou rídu zrozumením rímskeho kresťanstva, posilňovala politicky Veľkomoravskú ríšu, vytvorila nové slovenské písmo, písomníctvo, kultúru a zohrala v dejinách Slovanov významnú úlohu.

V 13. storočí na mieste zrúcanín starého dreveného hradu postavili tu nový, kamenný hrad, ktorý sa prvýkrát spomína v listine z roku 1233, keď kráľ Andrej II. viedol vojnu proti rakúskemu kniežatovi Fridrichovi. V 15. až 17. storočí hrad pretravovali a rozšírili na pôvodnú rozlohu slovenského hradu. Roku 1609 vyhodili napoleonské vojská hrad do vzduchu a odvtedy sa už neobnovoval.

24. apríla roku 1836, na svätého Jura slovenský buchtier Ludovít Štúr vyvídel na devínsky hrad svoju družinu — slovenskú mládež, aby ju "na hrbe dávnej stávy" v rodoláске utvrdil a oduševnil a aby nadviazal na dávnu a do zabudnutia zapadajúcu slávu slovenských predkov. Na tejto pamätnej vyvýške každý účastník dostal k svojmu menu ešte jedno — slovenské meno. Tu vysoko nad priletomom Dunaja medzi Malými Karpatami a vzdáleným sa v diaľke pohorím Alp, kde široká perspektíva, panoráma územia a krajina ako aj devínska skala skryvajúca pradávné tajomstvo Slovanov, kde rýchlo kritičovala sa história zo storočia do storočia. Stúrovi smúli veľké plávanie, so slobodnej budúcnosti. Dnes pripomína o tom kovová tabuľka podobou Štúra.

Devínsky hrad je dnes veľkolepou zručeninou a pamiatkou dávnych slovenských dejín obkolesenou krásnymi povestami. Jedna z nich, povest o takzvanej „panenskej veži“, postavenej na vysokom, stíhnom, osamelom skalinahrad brale v podobe šesťhrannej bašty, so zubatou korunkou, keď sa spojenej s hradom visutým mostom, hovorí o veľkej láske

knážík ohňa bohyně Vesly, ktorá pre svojho milého sváky oheň zradila a dia prísny zákonov Ríma musela byť odstránená zo svojej družiny — slovenskú mládež, aby ju "na hrbe dávnej stávy" v rodoláске utvrdil a oduševnil a aby nadviazal na dávnu a do zabudnutia zapadajúcu slávu slovenských predkov. Na tejto pamätnej vyvýške každý účastník dostal k svojmu menu ešte jedno — slovenské meno. Tu vysoko nad priletomom Dunaja medzi Malými Karpatami a vzdáleným sa v diaľke pohorím Alp, kde široká perspektíva, panoráma územia a krajina ako aj devínska skala skryvajúca pradávné tajomstvo Slovanov, kde rýchlo kritičovala sa história zo storočia do storočia. Stúrovi smúli veľké plávanie, so slobodnej budúcnosti. Dnes pripomína o tom kovová tabuľka podobou Štúra.

Zase iná povest hovorí o bielej panej a jej pekných dcérach — dvojkách. Prečítajme si ju za skatou povestou. Celý život bielej pani hradu Devína už prebehli a cíti, že jej hodiny sú spočítané a preto dala si zavolať k posteli svoje dievčatá, dve pekné dcéry, krásne ako májove rano a úplne podobne jedna druhej ako dva páčky ruže.

— Dcéry moje, náš život je v rukách nevyprýkateľného osudu a cesty života sú veľmi krivočiarne. Čína na vás tásiť nebezpečné stieva a keďže hodina mojej smrti sa už blíži a keďže vás obľúbe vrúce milujem, darujem vám jablka, v ktorých je skrýty váš vlastný život. Dbajte na ne ako na svetlo vašich očí. Ak jablka zhynú, zhynúte aj vy.

Dobrá matka dopovedala a zavrela oči. Sestry si medzi sebou jablka vymenili, aby takto mohli bielej navzájom nad svojimi životmi.

Dní, mesiace a roky zapadali do zabudnutia a dve sestry žili spokojne, šťastne.

Raz zavítal pod hrad krásny poľovník a jeho bystré oko s úľubou spoználo na krásnej mladšej matke hradu. Ona prijala jeho pohľad s vďakou a zamedilo sa vyvinula medzi nimi horúca láska. Schádzali sa často a pekný poľovník ani nebadal, že so svojimi cítni sa vlastne delí s dvoma sestrami. Sestry si boli navlas podobné a len tak sa dá vysvetliť, že milujú jednu, milovali obidve. O tomto ani same sestry nevedeli. Ale raz pri mesačnej noci sa náhodou stretli všetci traja na jednom mieste. Poľovník stal udivený, nemohol ani k slovu prísť.

Vtedy jednu zo sestier schytili hrozny hnev a v rozúdení jablko svojej sestry hodila o zem; jablko sa roztklo na desiat kusov a z jeho jadier vyrástla krásna jablona. Jablko zhynulo a podľa predpovedi matky umrela v tej chvíli aj sestra, ktorej bolo venované.

Druhá sestra sa premenila na čiernu kozu a vraj ešte aj dnes za búrlivých nocí chodí okolo devínskeho hradu a obhrýza listie jablone.

Po dávnych storočiach zostali len zručeniny, tabuľa a legendy. Nezmenili sa len Dunaj ktorého mliečne vody stretávajú sa s prírodnými vodami Moravy vyvolávajú plinu vírov vodnu kypiel. Raz za razom vidíme odísať ako hore a dolu prúdom plávajú dlhé riečne lože pine nalozene rozličnými tovarmi. Vezú tovary pre CSSR, Rakúsko, Madarsko a Rumunsko prekladané z lodí zakotvených na Cienom mori.

ADAM ADAMEC

VEDA

VÝSKUM PIENINSKEHO NÁRODNÉHO PARKU

Hoku 1958 sa zišli v Leningrade zoológovia zo Sovietskeho sväzu, ľudovodemokratických štátov a Fínska; išlo o prehlbenie možnosti spolupráce v tomto smere. Rokovalo sa — okrem iného — o spoločnom výskume karpatskej oblasti.

Na základe toho pracovníci Ústavu pre výskum obratlovcov ČSAV v Brne, s pracovníkmi Poľskej akadémie vied urobili výskum Pieninskeho národného parku. Získané materiály spracovali hneď na mieste, konkrétne práce sa robili v Brne.

Spoločné terénne výskumy prispievajú nielen k poznaniu karpatskej oblasti, ale prehlbuju tiež priateľské a vedecké vzťahy medzi prírodovedcami socialistických krajín.

PODMORSKÝ PLYNOVOD

Na ostrove Zylot pri brehoch Agšeronu (Azerbajdžan) boli objavené bohaté zásoby zemného plynu. Aby sa tážba vyplácala, bolo potrebné najšť vhodný spôsob dopravy zemného plynu na pevninu od ktorej je ostrovček vzdialený 17 km. Preto bol v SSSR vybudovaný prvý podmorský plynovod. Spojené úseky rúr, dlhé asi 1 km, boli dopravené na ostrov pomocou pontónov, boli pripojené na hotové časti plynovodu, a tak boli spustené na morské dno. Pomocou pontónov bolo treba každý nasledujúci úsek plynovodu vyťahovať na povrch, a tak zmontovať celý 17-kilometrový úsek plynovodu Zylot-Agšeron. Dnes už vidieť iba rad pontónov.

ZAÚJIMAVOSTI O SKLE

Sklo dnes už nie je materiálom s malou pružnosťou, ktorý sa pri namáhaní nárazu ľahko rozbiť a má teda obmedzenú použiteľnosť. Sklársky priemysel vyrába dnes sklá takých kvalít, ktoré majú veľmi dlhú životnosť. Niektoré z nich majú vysokú tepelnú odolnosť. Olovnaté sklo, ktoré sa leje v 5-centimetrových doskách, je takmer tak odolné ako oceľ. Údržu si prispôsobujú aj vedy, ak je vyžadované intenzívne bombardovanie atómovými iónmi. Iný druh skla možno zohriať až na bod tuhnutia, možno ho náhle ochladiť a i potom si zachová rovnakú pružnosť a pevnosť v tahu, podobne ako kúnie železo. Sklársky priemysel sa však na svojej vývojovej ceste nezaškrvil. Stáva zo skla tiež rakety a sú vyhladáky, že bude vyrábať pre stavebníctvo sklenené traverty a nosníky, ktoré v noci fosforeskujú.

HEVDARSTVO V STARSEJ DOBE KAMENNEJ

Periodicky opakované cykly kresieb na jaskynných maľbách a rytých kresbách staršej doby kamennej, ktoré možno vysvetliť ako kalendár mesiacných fáz, sú pravdepodobne dôkazom toho, že už človek staršej doby kamennej pozoroval hviezdy. Podobnými primitívnymi "kalendármi" sú ryté kresby na úsekoch kosití a kamených posedených doby kamennej a bezprostredne po nej nasledujúcej doby ocele. Tuto informáciu prináša A. Marshack v časopise Science Americkej spoločnosti pre pokrok v prírodných vedách. Ak sa tento výklad potvrdí, bude sa musieť najmäjsia astronomická činnosť ľudstva posunúť oveľa ďalej do minulosti, ako sa doteraz predpokladalo. Kým prehistórici datovali začiatky astronomických pozorovaní do strednej doby kamennej — asi od 10 000 pred n. l. — museli by ju teraz posunuli o 30 000 až 35 000 rokov dozadu. Marshack ako príklady takýchto kalendárov uvádza jaskynné maľby v Canelal de Malona v Španielsku, ďalej vyzekvané mamuti zub z Gonci na Ukrajine a ryté kresby na sobích kostiach z Kulny v Československu.

ZIVOT S CUDZOU KRVOU

Prvý človek, u ktorého leukémiu vylekli úplnou výmenou krvi a ktorý je odvtedy už dva roky zdravý, žije vo Francúzsku. Je to mladík, u ktorého choroba márne liečili prof. G. Mathé sa po dvoch rokoch rozhodol pre radikálnu výmenu krvi. Dňa 23. marca 1963 mu premenil krvné bunky a kostnú dreň rodíčov a štyroch súrodencov; predtým počkali jeho telesnú obranu proti cudzej krvi. Jeho krvné bunky obsahujú krvnú kóvuine šlým röntgenovým ožarovaním a cystitkou. Pacient, ktorý nemá vlastné krvné bunky, žije odvtedy s bunkami, ktoré geneticky zodpovedajú bunkám jeho bratrov. Prof. Mathé však varuje pred prílišnou nádeľou z toho ojedinelého prípadu.

"PIILIKÁ" URČUJE DIAGNOZU

V lekárskej praxi sa objavila nová metóda diagnostiky pri črevných a žalúdočných ochoreniach pomocou špeciálnej "piličky". Ochorené sa zisti radiotelemetrickým systémom, ktorý pacienta ušetrí dlhých a často nepríjemných vyšetrení. Pacient prechle "piličku" — miniatúrny rádiový senzátor, vysielajúci rádiové signály. Anténa, pripojená na páse pacienta, prenáša signály na automaticky zapisujúcu aparatúru. Diagnostické vyšetrenie týmto zariadením trvá pomene dosť dlho, nakoľko pomocou neto sa sleduje situácia v zažívacom trakte počas postupu "piličky" s potravou.

A TECHNICKA